

UNIVERZITA JANA AMOSE KOMENSKÉHO PRAHA

MAGISTERSKÉ KOMBINOVANÉ STUDIUM

2015-2017

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Alena Slámová

Mediace jako mimosoudní forma řešení sporů mezi rodiči

Praha 2017

Vedoucí diplomové práce: doc. PhDr. Jaroslav Veteška, Ph.D

JAN AMOS KOMENSKY UNIVERSITY PRAGUE

MASTER COMBINED (PART TIME) STUDIES

2015-2017

DIPLOMA THESIS

Alena Slámová

**Mediation as a form of out-of-court solution of conflicts
between parents**

Prague 2017

The Diploma Thesis Work Supervisor: doc. PhDr. Jaroslav Veteška, Ph.D

Prohlášení

Prohlašuji, že předložená diplomová práce je mým původním autorským dílem, které jsem vypracovala samostatně. Veškerou literaturu a další zdroje, z nichž jsem při zpracování čerpala, v práci řádně cituji a jsou uvedeny v seznamu použitých zdrojů.

Souhlasím s prezenčním zpřístupněním své práce v univerzitní knihovně.

V Praze dne

Jméno autorky .....

Poděkování

Děkuji vedoucímu této magisterské diplomové práce, doc. PhDr. Jaroslavovi Veteškovi, Ph.D. za čas, který mi věnoval při konzultacích a za výstižné připomínky v průběhu psaní této práce.

Anotace

Diplomová práce se ve své teoretické části zaměří na legislativní ukotvení mediace, vysvětlení pojmu mediace, charakteristice profese mediátora a jeho odborné způsobilosti k výkonu této činnosti. Věnovat se také bude otázce mediace při soudních sporech mezi rodiči v rámci opatrovnického řízení. Cílem praktické části je přínos mediace pro rodiče, kterým je ze strany orgánu sociálně-právní ochrany dětí mediace doporučena. Praktická část přináší výsledky, které jsou předloženy formou kazuistik a rozhovorů s rodiči, kteří mediaci podstoupili.

Klíčová slova

Konflikt, mediace, mediační dohoda, mediátor, osobnost mediátora, rodina, rodinná mediace, rozvod.

Annotation

This dissertation is focused on historical origin of mediation and its legislative anchorage, explanation of terms and principles of mediation and the characteristic of mediator`s proffesion. It will also deal with mediation during legal dispute between parents within custodial care procedure. The objective of practical part is contribution of mediation for parents, whom is meadiation recommended from Authority for Social and Legal Protection of Children.

Practical part consist of results which are presented in the form of case interpretation and interviews with clients, who participated in mediation.

Keywords

Conflict, mediation, mediation agreemant, mediator, personality of mediator, family, family mediation, divorce.

ÚVOD.....	9
TEORETICKÁ ČÁST.....	11
1 HISTORICKÉ KOŘENY MEDIACE.....	11
1.1 Mediace v Evropě	12
1.2 Mediace a Rada Evropy	12
1.3 Vývoj mediace v ČR.....	12
2 PRÁVNÍ ÚPRAVA MEDIACE V ČR.....	14
2.1 Mediace v oblasti trestního a netrestního práva.....	15
2.2 Zákon o mediaci a jeho přijetí	15
3 KONFLIKTY V RODINĚ	17
3.1 Definice pojmu rodiny	17
3.2 Funkce rodiny	17
3.3 Definice pojmu konflikt.....	18
3.4 Dělení konfliktů	19
3.5 Způsoby řešení konfliktů	21
4 RODINNÁ MEDIACE	24
5 MEDIACE V PRAXI.....	25
5.1 Mediace a sociální práce.....	27
5.2 Výhody využití mediace v rozvodovém řízení	28
5.3 Případy vhodné pro mediaci	29
5.4 Případy nevhodné pro mediaci	31
6 PRINCIPY MEDIACE.....	32
7 PROCES MEDIACE	38
7.1 Fáze mediačního procesu.....	38
8 PROFESE MEDIÁTORA.....	41
8.1 Role a úkoly mediátora	42
8.2 Práva a povinnosti mediátorů	44
PRAKTICKÁ ČÁST	45
9 LEGISLATIVA K VÝKONU SOCIÁLNĚ PRÁVNÍ OCHRANĚ DĚTÍ... 45	45

10	SPECIFIKA ROZVODU	46
10.1	Rozvod a jeho jednotlivé kroky	46
10.2	Podmínky pro nesporný rozvod.....	47
10.3	Vyživovací povinnost rodičů k dětem - výživné	48
10.4	Stanovení výživného.....	49
10.5	Mediace u soudního jednání	49
11	METODOLOGIE	52
11.1	Vymezení výzkumného problému	52
11.2	Cíl výzkumu a dílčí cíle	53
11.3	Výzkumné otázky	53
11.4	Výzkumná strategie	54
11.5	Metodika šetření	54
11.6	Technika sběru dat	55
12	VYHODNOCENÍ A INTERPRETACE DAT	56
12.1	Kazuistika č.1.....	56
12.2	Kazuistika č.2.....	60
12.3	Kazuistika č.3.....	65
12.4	Kazuistika č.4.....	69
12.5	Kazuistika č.5.....	74
12.6	Kazuistika č.6.....	81
13	SHRUTÍ VÝSLEDKŮ VÝZKUMU A VÝZKUMNÝCH OTÁZEK.....	85
13.1	Shrnutí výsledků výzkumných otázek	87
14	DISKUSE	91
	ZÁVĚR	92
	SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ.....	94
	SEZNAM ZKRATEK	99
	SEZNAM OBRÁZKŮ, TABULEK A GRAFŮ	100
	SEZNAM PŘÍLOH.....	101

ÚVOD

Mediace jako metoda využívaná při práci s klienty je inovativní metodou. První instituce, které se zabývaly mediací, vznikaly od 60. let 20. století v Kanadě a Americe. Následně se začala využívat také v jiných zemích při řešení konfliktních situací. Mediace se v současné době stále častěji objevuje mezi odborníky také v České republice. Bohužel široká veřejnost nemá o mediaci příliš informací a zatím tedy zcela nevyužívá možností, kterých mediace nabízí. Klienti se nejčastěji obracejí na mediátora v situaci, kdy již jiné formy pomoci vyčerpali. Jako možnou prevenci před vyhrocením konfliktu ji využívá jen minimální počet klientů.

Mediace čerpá z poznatků různých vědních oborů, jako je např. filozofie, právo, sociologie, sociální práce, sociální psychologie. V publikacích se lze seznámit s mnoha definicemi mediace. Stejně tak lze rozlišit mnoho způsobů využití mediace v praxi. Profesionalizace mediace je v současné době aktuálním tématem, kdy se o ní hovoří jako o možné alternativě řešení sporů při soudních jednáních.

Profesně se autorka setkala s mediací ve svém předchozím zaměstnání na Oddělení sociálně – právní ochrany dětí, kde klientům v rámci rodinných sporů mediací doporučovala, případně ji navrhovala u soudního jednání. Autorka absolvovala několik mediačních seminářů a také kurzů, které se zabývaly mediačními technikami.

Zkušenosti z praxe autorky ukazují, že je pro klienty a velice často i pro odbornou veřejnost obtížné se orientovat v tom, co je mediace a kdo je mediátor. Existují různé organizace a jednotlivci, kteří vykonávají mediaci v různé kvalitě. Proto se autorka domnívá, že s profesionalizací mediace dojde k většímu rozšíření jejího využití.

Zamyslíme-li se nad výrokem Havlové, lze uvažovat o tom, že je mediace v České republice v současnosti na cestě profesionalizace. Mediáci lze považovat za samostatnou profesi, nebo také za metodu, kterou můžeme využít v ostatních profesích. Autorka si v minulosti často kladla otázku, čím se mediace liší a lze ji považovat za výjimečnou a jedinečnou od ostatních profesí? To je jedna z otázek, které se tato práce věnuje.

Cílem práce je upozornit na fakt, že mediace může být přínosná při řešení sporů mezi rodiči v rámci opatrovnických řízení u soudních jednání. Práce ukazuje, že se

pomocí mediace lze vyhnout zdlouhavému soudnímu sporu a s tím spojenými náklady na soudní výlohy.

Autorka si dále v teoretické části kladla za cíl popsat mediaci jako jeden z nástrojů, jakým lze řešit konflikty v rodině, a to prostřednictvím nezávislého mediátora. Cílem také je, aby se laická veřejnost dozvěděla základní informace o konfliktech a přiblížila jim, jak se mediace v minulosti vyvíjela, jak vypadá role mediátora či samotný proces doporučování mediace u opatrovnického řízení.

Teoretická část práce se také zabývá teorií mediace, pojednává o historických kořenech mediace, zaměřuje se na její vývoj, využití, definuje teoretické zdroje mediace a právní úpravu mediace v České republice. První kapitoly se zabývají konflikty a způsobem jejich řešení, popisují principy mediace, podrobně se věnují legislativnímu rámci mediace.

Praktická část této práce se zaměřuje na mediaci, která je klientům doporučována, na základě doporučení orgánu sociálně-právní ochrany dětí. Empirická část bude obsahovat výběr výzkumné strategie, techniku sběru dat a identifikaci jednotky zkoumání a zjišťování. V další části práce bude prováděno již samotné empirické srovnání výhod mediace proti běžnému soudnímu jednání, dále zda je mediace pro rodiče v rámci opatrovnického řízení přínosnou metodou řešení sporu, a také zda ji lze doporučit všem klientům oddělení sociálně-právní ochrany dětí.

TEORETICKÁ ČÁST

1 HISTORICKÉ KOŘENY MEDIACE

Historie mediace je dlouhá a dá se říci, že se využívala prakticky stejně jako diskutování nad různými spory mezi lidmi s cílem dosažení dohody od dob existence komunikace a jazyku. V případě, kdy selže vyjednávání, nastupuje na řadu nejčastěji mediace a sporné strany se dohodnou řešit spor ve spolupráci s někým třetím – mediátorem.

Veteška (2015, s. 90) uvádí že: „ *Komunikace představuje v dějinách filozofie jednu ze základních a zásadních záležitostí. Myslitelé se vždy se svými myšlenkami a texty vztahovali k lidem (rozhovor, polemiky), přírodě, nebo Bohu. Mediace též vychází z přímé komunikace mezi lidmi, konkrétně z komunikace tří zúčastněných stran-obou stran sporu a mediátora.*“

Holá uvádí, že ve starověkém Řecku se ve sporech občané obraceli nejenom na soud, ale i na rozhodce. Prvky mediace lze najít ve středověku, kde docházelo k alternativním kompenzacím např. zajištění nákladů na pohřebné, výživné pro děti, kterým zemřeli rodiče, nebo finance pro rodinu oběti. Úsilím prostředníků bylo konfliktní spor vyřešit a nedat prostor pro pomstu (Holá, 2011).

Používáním technik, které se podobají současné mediaci lze sledovat již v Číně nebo Japonsku před přibližně dvěma tisíci lety. Ve středověku se mediace také uplatnila, a to při aplikaci řešení trestných činů.

Historii mediace lze považovat za dlouhou, bohatou a rozsáhlou. Uplatnění mediace je široké. Lze ji využít v různých formách interakce ve společnosti, v různých kulturách, v ekologii, pracovně-právních vztazích, náboženství, trestní justici, v oblastech různých typů soudních sporů, v rodinách, sousedských vztazích.

Ve Spojených státech amerických se rozvíjela mediace jako institucionalizovaná metoda přibližně od počátku 20. století. V tomto období výrazně narůstaly spory mezi dělníky a zaměstnavateli. Mediace a její využití se ukázalo jako přínosné a účelné. (Doležalová, 2013).

1.1 Mediace v Evropě

Mediace do Evropy přichází počátkem 90. let 20. století. K výraznému rozvoji mediace dochází především ve Velké Británii, která svým právním systémem čerpá z práva zvykového. Soudní spory jsou zde finančně náročnější a výsledek se dá méně předvídat. Do roku 1999 se mediace na britském území využívala pouze v 5 % případů. K novelizaci občanského soudního řádu došlo v roce 1999, kdy s pomocí novelizace došlo k umožnění uložit účastníkům sporu náhradu nákladů soudního jednání. Tuto náhradu bylo možné požadovat, pokud strany sporu odmítli mediaci bez řádných důvodů. Využití mediace tak výrazně stoupl (Doležalová, 2013).

Od konce 90. let minulého století došlo k největšímu rozvoji mediace v Evropě, a to díky vlivu Evropské unie.

1.2 Mediace a rada Evropy

V roce 1998 vydal Výbor ministrů Rady Evropy doporučení k rodinné mediaci. Bylo doporučeno členským státům zavést nebo podporovat rodinnou mediaci a výrazně posílit její postavení ve společnosti. Na toto sdělení doporučujícího charakteru, posílala dalšími třemi doporučeními Výboru ministrů Rady Evropy, které se týkaly mediace v jiných odvětvích.

Rada Evropy také sleduje a vyhodnocuje míru implementace doporučené, a to s pomocí Výboru pro efektivitu justice. Vedle mediace existují další možné metody např. vyjednávání, spolupráce, arbitráž, vyrovnání. (Matoušek, 2013)

Stát poskytuje své garance alternativním způsobům řešení sporů k soudnímu řízení. Alternativní metody ve svých procesech nevyužívají veřejnou moc (Rozeňalová, 2002).

1.3 Vývoj mediace v ČR

Mediace se začala rozvíjet v České republice, tak jak ji známe dnes, až v 90. letech 20. století. Stalo se tak pomocí Partners for Democratic Change, která má své kořeny v USA, a vzniklo České centrum pro vyjednávání a řešení konfliktů. Centrum si klade za cíl, uplatnění mediace v různých oblastech života jako možnosti mimosoudního způsobu řešení konfliktů. Vyškolení mediátoři založili v roce 2000, Asociaci mediátorů.

Asociace mediátorů se snažila o vytvoření profesního rámce mediace. Kladli si za cíl podporovat, šířit mediaci a mediátorům poskytovat vzdělávání. I v současnosti je cílem organizace udržovat vysokou úroveň mediace. Jedním z primárních cílů je také potřeba školit budoucí mediátory v rámci vzdělávacích standardů. Dalším cílem je samozřejmě také podporovat etický kodex mediátorů, jenž byl vytvořený asociací.

V ČR se mediací zabývá stále více subjektů. Jedním z významných vzdělavatelů mediace je Právnická fakulta Univerzity Palackého v Olomouci, nebo také Česká advokátní komora (ČAK), Conflict Management International (CMI).

Právní úpravu mediace se v České republice nejdříve podařilo realizovat v trestní oblasti v roce 2000, a to v souvislosti se zákonem č. 257/2000 Sb., o probační a mediační službě. Poté o 12 let později (v roce 2012) také v oblasti civilní. Stalo se tak s pomocí přijetí zákona č. 202/2012 Sb. o mediaci.

V praxi může v ČR vykonávat mediaci úředník Probační a mediační služby, nebo podle zákona o mediaci zapsaný mediátor. Stejně tak může tuto činnost vykonávat nezapsaný mediátor, který v seznamu mediátorů uvedený není. Tento seznam je vedený u Ministerstva spravedlnosti ČR.

Mediátor zapsaný i nezapsaný může výkon mediace vykonávat prakticky jako osoba samostatně výdělečně činná, nebo také na základě vydaného živnostenského oprávnění, jako zaměstnanec pracovně-právního vztahu nebo dobrovolně.

2 PRÁVNÍ ÚPRAVA MEDIACE V ČR

Pozornost mediaci se začala věnovat v České republice začátkem devadesátých let minulého století, v souvislosti s prvními semináři a kurzy organizovanými neziskovými organizacemi (Asociace mediátorů ČR, 2012). V roce 2000 byla do českého právního řádu začleněna mediace prostřednictvím zákona č. 257/2000 Sb., o probační a mediační službě, upravující mediaci v trestní oblasti. V souvislosti s nově přijatým zákonem o mediaci, bylo možné řešit mimosoudně i spory civilní, především rodinné, jako např. rozvody.

Jednou z posledních zemí EU, která legislativně upravila mediaci v netrestních věcech je Česká republika. Pomohla zaručit kvalitu služeb, které jsou mediátory zajišťovány. Neznamená to ovšem, že by český právní řád vylučoval možnost mediace. Služeb mediátora bylo možné využít již před přijetím tohoto zákona, které mohla poskytovat každá osoba jako volnou živnost na základě živnostenského oprávnění (Ustanovení § 25 zákona č. 455/1991 Sb.).

Řešení sporů smírem upřednostňuje i § 100 OSŘ, dle kterého „*soud usiluje především o to, aby spor byl vyřešen smírně*“, s tímto tvrzením se můžeme setkat v legislativě také v § 3 odst. 2 OZ, který upřednostňuje odstranění případného sporu mezi účastníky především jejich dohodou.

S účinností zákona o mediaci nastala řada změn při provádění mediace oproti předchozímu stavu. Mediátorem mohl být do účinnosti zákona v podstatě kdokoliv na základě živnostenského oprávnění bez ohledu na jakékoliv vzdělání. Státem nebylo garantováno vzdělání ani školení pro výkon mediátora. Zásadní principy nebyly nikde stanoveny. Výrazným problémem byla také skutečnost, že na rozdíl od soudního řízení se v rámci mediačního procesu nestavěly promlčecí a prekluzivní lhůty. Bylo zapotřebí vypracování komplexní právní úpravy mediace v netrestních věcech.

Mediace je definována dle Ustanovení § 2 písm. a) zákona o mediaci jako: „*postup při řešení konfliktu za účasti jednoho nebo více mediátorů, kteří podporují komunikaci mezi osobami na konfliktu zúčastněnými tak, aby jim pomohli dosáhnout*

smírného řešení jejich konfliktu uzavřením mediační dohody.“ Rodinná mediace je „mediace, která se zaměřuje na řešení konfliktů vyplývajících z rodinných vztahů“.

2.1 Mediace v oblasti trestního a netrestního práva

Mediaci v trestní oblasti vymezuje legislativa České republiky. Z projektů AMČR byl vypracován návrh právní úpravy mediace v netrestní oblasti. Jedná se o zákon o mediaci. Jde o všeobecné vymezení mediace, která není zaměřena na určitou oblast (Zákon č. 257/2000 Sb. o Probační a mediační službě). Od roku 2004 v garanci Ministerstva spravedlnosti ČR probíhaly přípravy zákona o mediaci v civilních věcech.

Akreditovaní mediátoři jsou uvedeni na seznamu, který je k dispozici na Ministerstvu spravedlnosti. Úmrtí, vypršení akreditace či porušení povinností vyplývajících z tohoto zákona, mohou být důvodem, aby byl mediátor z tohoto seznamu vyškrtnut.

2.2 Zákon o mediaci a jeho přijetí

Od 1. září 2012 nabyl účinnosti Zákon o mediaci č. 202/2012 Sb. Zásadním faktem, proč byl zákon o mediaci přijatý, je dle důvodové zprávy: *„snaha o umožnění všem osobám alternativního řešení jejich konfliktů, a to s pomocí metody rychlého a kultivovaného mimosoudního řízení.“*

Zmíněnými důvody bylo odlehčení soudů, a také možnost vyhnout se soudním sporům bez delších čekacích lhůt, finančních nákladů, a hlavně bez psychické zátěže účastníků konfliktu. Jako jeden ze zásadních důvodů přijetí zákona o mediaci důvodová zpráva uvádí zájem dítěte, kdy mediace může v rodinných sporech motivovat ke vzájemné spolupráci rodiče dítěte.

Zákon č. 202/2012 Sb., o mediaci a o změně některých zákonů (dále jen „zákon o mediaci“) byl schválený, a také vyhlášený v roce 2012 s účinností od září 2012. Tento zákon soudu umožňuje nařídit povinné setkání s mediátorem. V tomto případě se jedná o mediaci, která je prováděna zapsanými mediátory.

Zákon o mediaci č. 202/2012 Sb., v § 2 definuje mediaci jako *„postup při řešení konfliktu za účasti jednoho nebo více mediátorů, kteří podporují komunikaci mezi osobami na konfliktu zúčastněnými tak, aby jim pomohli dosáhnout smírného řešení“*

jejich konfliktu uzavřením mediační dohody“. Rodinná mediace se zaměřuje na řešení konfliktů, které vyplývají ze vztahů v rodině. (Zákon o mediaci č. 202/2012 Sb.).

Mediaci vykonávají v praxi mediátoři, kteří mohou být zapsaní, nebo také nezapsaní, a jsou vedeny jako osoby samostatně výdělečně činné. Mediátoři mohou poskytovat mediaci také v rámci pracovně právního vztahu.

Výsledkem mediačního procesu je uzavření smlouvy, ať už o ukončení samotného procesu mediace nebo smlouva o řešení sporu.

Zákon vymezuje situace provádění mediace, např. na základě doporučení soudu nebo správních orgánů či na základě společné dohody všech stran konfliktu.

3 KONFLIKTY V RODINĚ

Autorka se v této kapitole bude věnovat definici pojmu rodiny a jejím funkcím, dále popisuje dělení konfliktů, a také způsoby jejich řešení. Velice často se v praxi při práci s rodinou setkala se situací, kdy v důsledku konfliktů v rodině, dochází k oslabení rodičovských kompetencí. Oslabení vzniká v důsledku konfliktů v rodině, kdy rodiče mají sníženou schopnost znovu nahlížet na oprávněné zájmy svého dítěte. Při jednání s rodinou, která má již zmíněné problémy, orgán sociálně-právní ochrany dětí, doporučuje rodičům odbornou poradenskou pomoc. Tito rodiče jsou většinou v konfliktní fázi rozvodu či rozchodu, přičemž tato situace je pro dítě krizová a může být též vnímána i jako velmi ohrožující. Odbornou pomoc může poskytnout psycholog, psychiatr, speciální pedagog, rodinný terapeut nebo také mediátor.

3.1 Definice pojmu rodiny

Pojem rodina latina označuje slovo tzv. familia. Římská rodina, kde se pojem používal, byla dnešnímu významu rodiny relativně vzdálená. V současné době pojem „rodina“ chápeme jako uskupení osob, které jsou společně svázány zpravidla pokrevními vztahy. Římská rodina nebyla chápána pouze jako společenství osob, ale také jako „jednota osob i majetku, v níž dominantní postavení představoval pater familias, otec rodiny, hlava rodiny“ (Veselá, R. a kol., 2005, s. 53)

Jandourek (2001, s. 206) ve svém sociologickém slovníku vyjádřil pojem rodina takto: „*Pojem rodina je dlouhodobé solidární soužití osob spojených příbuzenstvím a zahrnující přinejmenším rodiče a děti*“.

3.2 Funkce rodiny

a) Reprodukční (biologická funkce):

Rodina je spojení ženy a muže a jejich svobodných dětí. Spojení je založeno na jejich biologickém základě a jeho charakteristickým znakem je trvalé soužití. Toto trvalé soužití zajišťuje potomstvo a uspokojení sexuálních potřeb.

b) Funkce ekonomická:

Jedním z hlavních rysů je společné finanční hospodaření členů rodiny, zodpovědné zacházení se společným hmotným i nehmotným majetkem, a také v rodině funguje dělba práce mezi jednotlivými členy rodiny.

c) Výchovná funkce:

Výchovným cílem každých rodičů je, aby dítě či děti vedli k zodpovědnosti, a snažili se na něj působit již od jeho narození výchovně. Již z minulosti se předávaly kulturní vzorce a tradice, zvyky a hodnoty dané rodiny. Rodiče naučili děti základům slušného a bezpečného chování. Výchovná funkce je v dnešních rodinách splněna mnohdy už jen u malých dětí.

d) Emocionální funkce:

Tato funkce je při mediačním procesu velmi důležitá a hraje důležitou roli v tom, zda dojde k dosažení dohody. Rodina má pro své členy plnit pocit bezpečí a jistoty včetně poskytování citového zázemí (Radvanová, 1978).

3.3 Definice pojmu konflikt

Podle Holé (2003, s. 9) je konflikt „*podle jedné takový případ rozporu, kdy napětí mezi póly rozporu dosahuje vrcholu a projevuje se vzájemným popíráním, křížením snah a zájmů a přímým bojem. Jiní definují konflikt na základě jeho vztahu k rovnováze a stabilitě systému, ve kterém probíhá. Další skupina jej chápe jako druh frustrace. Jde o střetnutí dvou nebo více protichůdných sil na cestě k cíli, k uspokojení potřeby.*“

Teorie konfliktu hovoří o tom, že jakýkoliv způsob formy lidského soužití je vyhovující většinou, jen části zúčastněných. Ostatní bývají zpravidla k účasti na daném sociálním řádu donuceni, a tento pomyslný řád přijímají, i když to pro ně nemusí být výhodné.

Bakalář, Dytrych, aj. (1996, s. 15) uvádějí že „*konflikt mezi dvěma a více lidmi je jimi vnímán jako nepříznivý stav snahy o nadvládu druhé strany, nucení k podřízení a přizpůsobení se.*“

Dle vysvětlení v předešlém textu vznikají mezilidské konflikty v situacích, kdy člověku v uspokojování potřeb vznikne překážka. Je lidem přirozené saturovat své potřeby (bez ohledu na ostatní jedince nebo dokonce i na úkor jiného jedince. Každý člověk si stanovuje své cíle, kterých se snaží dosáhnout. Nerovnost jednotlivců ve společnosti je označována jako jedna z nejčastějších příčin konfliktu. Dosažení zájmů či cílů, uspokojení potřeb, je u člověka ovlivněno mnoha faktory. Jedná se např. o věk, pohlaví, vzdělání. K dosažení výše zmíněných cílů, zájmů má každý člověk různý přístup.

3.4 Dělení konfliktů

Uspořádání či třídění jevů do skupin podle podstatných znaků považuje za důležitý nástroj lidského poznání PhDr. Lenka Holá, Ph.D. Dovolují si v této kapitole, která se zabývá dělením konfliktů použít jejích poznatků. Holá (2003, s. 10) „*Každá klasifikace má však jen omezené možnosti. Reálné konfliktní situace se málokdy vyskytují v čisté podobě.*“

Samotné konflikty mají nejčastěji složité a smíšené průběhy, na které mají vliv různé faktory. Může se jednat o faktory psychického i sociálního života a prostředí.

„Dělení dle PhDr. Lenky Holé, Ph.D. (2003, s. 11 a násl.):

- a) počtu zúčastněných osob,
- b) psychologické charakteristiky střetávajících se tendencí,
- c) dalších používaných kategorií.

a) Dělení podle počtu osob:

- Intrapsychické (intrapersonální) konflikty – vnitřní, osobní konflikty jedince.
- Interpersonální konflikty – konflikty mezi dvěma osobami (někdy se také používá termínu párové, dyadické konflikty).

- Skupinové konflikty – vznikající uvnitř skupiny, včetně případu konfliktu jedince s vlastní skupinou.
- Meziskupinové konflikty – probíhající mezi dvěma a více skupinami, včetně případu konfliktu jedince s cizí skupinou.

b) Dělení podle psychologické charakteristiky střetávajících se tendencí.

- Konflikty představ – dochází k nim tehdy, když se střetnou prvky našeho vnímání. Zdroj konfliktů je v rozdílné schopnosti získávat, uchovávat a vybavovat si představy.
- Konflikty názorů – názor je hodnocení nějaké skutečnosti. Ke konfliktu názorů dvou lidí dojde tehdy, když mají různé výchozí informace, hodnotí na základě různých kritérií či zcela odlišně interpretují pozorovanou skutečnost.
- Konflikty postojů – vznikají jako střet odlišných tendencí v jednání. Postoj obsahuje kladné nebo záporné hodnocení daného jevu a zpravidla vyústí do ustáleného způsobu jednání.
- Konflikt zájmů – vzniká, pokud dojde ke střetu snah lidí, usilujících o uspokojení svých potřeb. Zájem představuje zaměření člověka k určité oblasti předmětů a jevů.

c) Dělení konfliktů podle dalších používaných kategorií

- Podle předmětu sporu – ovlivňuje do značné míry účastníky a způsob jejich jednání. Jedná se např. o konflikty manželské, rodičovské, rodinné, pracovní, zdravotní, politické, obchodní, náboženské, rasové, mezinárodní aj.
- Podle věku zúčastněných osob – dětské, dospívání, dospělosti, stáří. Zkoumají charakteristiky konfliktu v každém období lidského vývoje.
- Generační konflikty – jsou postaveny na konfrontaci názorů a nároků starší a nově nastupující generace.“

Pojem konflikt působí negativně, ale konflikty nemusíme vnímat pouze tímto způsobem. Dle L. Cosera mohou konflikty naopak zajistit upevnění řádu ve společnosti. Holá (2011, s. 35) uvádí, že „z hlediska mediace si pozornost zasluhuje i Coserův termín „antagonistická kooperace“, při níž lidé spolupracují, protože koalice s druhým posiluje

jejich vyhlídky na osobní prospěch. Ustanovení pravidel, uzavíráním koalice jako vyústění konfliktu může podle Cosera konflikt lidí spojovat.“

Dělení konfliktů slouží k usnadnění orientace v konfliktních situacích. Pozornost soustřeďuje na podstatné okolnosti. Pomocí dělení konfliktů dochází k umožnění věcnější, ale i rychlejší analýzy, a také k usnadnění vyvození závěrů a poučení o prevenci.

3.5 Způsoby řešení konfliktů

Jak již autorka zmínila, konflikt je nutný a důležitý pro lidskou společnost, zj. pro její rozvoj a také fungování. Skutečnost, že konflikty mezi jednotlivci či skupinami vznikají, problémem není. Křivohlavý (2002, s. 12) říká, že problém „*je v tom, „jak“ tyto konflikty řešíme, v tom, co děláme, aby k nim nedocházelo, případně i v tom, co děláme pro to, aby tam, kde k nim dochází, nebyly tak děsivé. Je totiž možné je řešit v duchu přátelském nebo nepřátelském. Konflikt je možné řešit soupeřením nebo spoluprací – kompetitivně nebo kooperativně.*“

Holá (2003, s. 19 a násl.) uvádí třídění způsobů řešení konfliktů:

a) Spontánní řešení konfliktů:

Je velmi obtížné jasně rozložit jednotlivé druhy těchto spontánních technik. Jsou nazývány jako např. „*techniky vyrovnávání se zátěží*“. Nejčastěji jsou uváděny tyto: agrese, únik, egocentrismus, regrese, fixace, disociace, projekce, represe, negativismus, aj. Kterákoliv může být použita jak adekvátně tak i neadekvátně.

b) Záměrné řešení konfliktů:

Znamená, že buď účastníci sami, nebo další nezúčastněné osoby převezmou iniciativu k ukončení a zvládnutí konfliktní situace. Nejvyšší formou aktivního řešení vlastní konfliktní situace je tzv. tvořivá přizpůsobivost.

Záměrné řešení konfliktů může mít dvě podoby:

- buď účastníky samotnými, nebo
- s pomocí v konfliktu nezúčastněné osoby.

Křivohlavý (2002, s. 22 a násl.) pojednává o konfliktech takto:

„V souvislosti s řešením mezilidských konfliktů nám obvykle vyvstanou na mysli dvě extrémní normy tohoto řešení. Na jedné straně zášť, nenávist a boj soky, soupeři, a nepřátel na život a na smrt. Na druhé straně pak vzájemná důvěra, dohoda a spolupráce přátel.“

a) soupeření

Křivohlavý (2002, s. 39) *„Kdo z koho? Jeden vítěz a druhý poražený.“*

Lidé, kteří se vyznačují zejména autoritářskými a machiavelistickými rysy, jedinci emociálně nezralí, eticky poddajní lidé, a také nedůvěřiví. Jedná se zpravidla o jedince s nedostatkem morálních principů. Tito lidé volí soupeřivost.

Zejména v soudních sporech můžeme spatřovat soupeření ve vztahu k právu. Jako protivníci stojí vždy při soudních sporech dvě strany proti sobě. Oběma stranám jde většinou o stejný cíl – vítězství. Z tohoto sporu vždy vyjde jedna strana jako vítěz, druhá strana jako poražený. Ten, kdo chce uspět a být vítězem, nesmí ukázat slabost, neboť by mohla být druhou stranou využita v neprospěch druhého účastníka sporného řízení. Holá (2003, s. 23) říká, že *„autoritativní soudní rozhodnutí neumožňuje sporným stranám ovlivnit podobu výsledného řešení, ani se podílet na procesu řešení konfliktu a upravení budoucích vztahů“*

b) spolupráce

O spolupráci jde ve chvíli, kdy si obě strany konfliktu vybírají, jakým způsobem budou konflikt řešit. Spolupráci si vyberou, pokud jim z tohoto způsobu řešení plynou větší výhody. Spolupráce je v tomto případě pro účastníky motivací a je také zajímavější.

Jedním z charakteristických rysů spolupráce je snaha o nalezení řešení, které je vyhovující pro obě strany. Při řešení konfliktů k lepším výsledkům dochází, pokud si strany zvolí jako způsob řešení - spolupráci, nikoli soupeření.

Účastníci jsou díky spolupráci neustále v osobním kontaktu, mají tedy možnost spolu více komunikovat. S pomocí mediace je předpoklad, že účastníci po mediačním procesu v kontaktu nadále zůstávají a také jejich vzájemné vztahy budou pozitivní.

V právu spolupráci lze považovat za velice vhodnou, a to zejména v případech konfliktů vznikajících v rodině, kde jsou nezletilé děti. Rodina dává dítěti zázemí, formuje jeho osobnost, je pro dítě jeho základem a jistotou. Děti ovlivňuje veškeré dění v rodině, proto bychom je měly chránit.

Pokud nastane v rodině konflikt, který je natolik závažný, že jej rodina sama již vyřešit nedokáže, zpravidla se obrací na třetí stranu s žádostí o pomoc. Tím dávají o svých záležitostech třetí straně určité právo rozhodovat. Od této strany očekávají, že nestrannost, a také očekávají, že posoudí jejich záležitost s určitým nadhledem a hlavně nezaujatě.

Touto třetí delegovanou stranou může být v právu buď soud, nebo mediátor. V případě, kdy se jedná o rodinu, je považováno za vhodnější volit spíše mediaci oproti soudnímu řízení. Snahou mediace je nalezení řešení problému. Za stěžejní se při mediaci považuje také to, že jsou upřednostňovány vzájemné vztahy mezi účastníky, které mají výrazný vliv na kvalitu jejich komunikace.

4 RODINNÁ MEDIACE

Rodinná mediace se zaměřuje na řešení konfliktů, které se nejčastěji objevují ve vzájemném soužití všech členů rodiny. Rozvodová mediace se více zaměřuje na řešení sporů v souvislosti rozvodovým řízením. V tomto případě se mediace bude zabývat hlavně formami péče o dítě, úpravy styků druhého rodiče s dítětem a v neposlední řadě otázkou finančního a majetkového vypořádání (Holá, 2003).

Mediátor by měl hájit zájmy dítěte, rodičům zdůrazňovat odpovědnost za jeho výchovu a nechat rozhodnutí na nich samotných. V zahraniční literatuře se nejčastěji pojem rodinné mediace využívá i pro rozvodové řízení (Parkinson, 1997). Proto bude autorka používat pojem rodinná, tak i rozvodová mediace ve stejném smyslu.

Za pomoci mediátora mohou zúčastnění nalézt optimální rozvodové uspořádání – výživa dětí, dohoda týkající se kontaktu dětí s rodiči nebo jinými příbuznými apod. (Bakalář, 2006).

Jedním ze základních principů rodinné mediace je skutečnost, že u většiny rozvádějících se partnerů, můžeme postupně odlišit konflikt partnerský od rodičovské roviny. Rodinná mediace se často pohybuje na hraně rodinného poradenství nebo dokonce psychoterapie. Jde hlavně o případy, kdy před samotným jednáním, předchází s každým partnerem zvlášť, spíše zklidňující a informativní schůzky. Tyto situace nastávají nejvíce v případě hlubokého a vážného konfliktu mezi partnery.

Holá (2003) všeobecně nedoporučuje účast dětí na jednání – děti by se neměly účastnit konfliktu mezi rodiči.

5 MEDIACE V PRAXI

Mediace, i když je pro většinu lidí ne příliš známým pojmem, si postupně i v České republice hledá své místo jako prostředek, s jehož pomocí lze řešit mnohé neshody, konflikty, spory, a to s časovou a finanční úsporou. Alternativní řešení sporů, stejně tak i metoda mediace, má svoji podporu a je prosazována také v legislativě Evropské unie.

Mediace má proti soudnímu řešení sporů několik nesporných výhod. O těchto výhodách se bude více autorka zmiňovat v následujících kapitolách. Autorka zároveň upozorní na možná úskalí mediace. Je zapotřebí také zmínit, že mediací samozřejmě plošně nelze nahradit ani zastoupit soudní řízení. Nelze také říci, že soudní řízení není efektivní, vzhledem k tomu, že v mnoha případech se jedná o žádoucí a občas i nutný institut. Mediace by měla být před samotným opatrovnickým řízením ze strany Oddělení péče o rodinu a dítě (dále jen OSPOD) rodičům častěji při řešení konfliktů doporučována právě proto, že přináší řadu benefitů.

Pokud mediace nebude úspěšná, může být základem pro navazující opatrovnické řízení. Mediační dohody, bývají většinou dodržovány, a rodiče jako strany konfliktu mohou mezi sebou lépe uchovat udržitelné mezilidské vztahy. Těmto udržitelným mezilidským vztahům napomáhá skutečnost, že se oba rodiče při mediaci podílejí na nalezení optimálního řešení konfliktu nebo problému.

I když má v České republice mediace tradici zatím spíše ve sporech v rodině např. rozvodová řízení, porozvodová péče o děti, spory o výživné, vypořádání společného jmění manželů, může být také velice přínosná při sporech vyplývajících ze vztahu např. mezi zaměstnanci a zaměstnavateli. Mediáci lze také doporučit při řešení sporů v oblasti obchodního nebo spotřebitelského práva, nebo v případě občanských sporů.

V diplomové práci autorka představuje mediaci jako urovnávací metodu a způsob řešení sporů v civilním právu, kterou je potřebné odlišit od mediace v trestním právu a v trestním řízení.

„Mediací a probací z hlediska trestního práva rozumíme dle zákona č. 257/2000 Sb., o Probační a mediační službě bezplatné mimosoudní zprostředkování za účelem

řešení sporu mezi obviněným a poškozeným a činnost směřující k urovnání konfliktního stavu vykonávaná v souvislosti s trestním řízením. Mediaci lze provádět jen s výslovným souhlasem obviněného a poškozeného“ (Veteška, 2015, s. 121)

V trestním řízení zajišťuje probaci a mediaci zejména Probační a mediační služba, která své úkony plní dle pokynu orgánů činných v trestním řízení. V trestním právu je mediace způsobem, jak řešit následky trestného činu mezi pachatelem a poškozeným. Nejedná se o následky pouze materiální, ale také mezilidské, a její výsledky jsou v trestním řízení také důležité. Mediace je v tomto případě nápomocná pro pochopení všech okolností trestného činu poškozeným. Především umožňuje obviněnému, aby odčinil trestný čin prostřednictvím vysvětlení, omluvy, dohody na náhradě škody, aj. Účelem mediace je zmírnění negativních dopadů trestného činu.

Samotný termín „mediace“ je odvozen z latinského slova „*mediare*“ – být uprostřed a „*medius*“ – střední, prostřední. Definice mediace jako další z metod mimosoudního řešení sporů v České republice dlouho chyběla. Až v souvislosti s přijetím zákona č. 202/2012 Sb. o mediaci a o změně některých zákonů (dále jen „zákon o mediaci“), který nabyl účinnosti 1. září 2012, byla tato mezera zaplněna. Dle § 2 písm. a) tohoto zákona je mediace „*postup při řešení konfliktu za účasti jednoho nebo více mediátorů, kteří podporují komunikaci mezi osobami na konfliktu zúčastněnými tak, aby jim pomohli dosáhnout smírného řešení jejich konfliktu uzavřením mediační dohody*“.

V publikacích najdeme několik možných definic, kterými můžeme vyjádřit mediaci. Stanovení konkrétní definice mediace je obtížné, vzhledem k její interdisciplinární podstatě. Mediaci lze využít v různých oblastech, např. oblast rodinná, pracovní, komunitní, obchodní. Konkrétní popis definic mediace je dle odpovídající oblasti, na kterou se mediace zaměřuje (Holá, 2011).

Mediaci lze tedy označit za přístup jednání, ve kterém fyzické nebo právnické osoby, spolu vyjednávají na základě dobrovolnosti, při řešení vzniklého sporu, a to za pomoci nezávislé a nestranné osoby – mediátora, který proces řídí, ale nerozhoduje. Mediátor nemá na rozdíl od soudce nebo arbitra, žádnou donucovací pravomoc. Povinností mediátora je zejména vyváženě řídit proces mediace a dohlížet nad dodržováním domluvených pravidel jednání. V případě, kdy je proces úspěšný, partneri dospívají k oboustranně přijatelné dohodě, která jim není autoritativně nařízena.

Bednařík uvádí ve své publikaci, že je: „*mediace způsob řešení sporu, kde mediátor, jako třetí nezávislá a nezaujatá osoba pomáhá stranám identifikovat jejich zájmy, nabádá je, aby hledaly společné praktické řešení na body, které způsobily konflikt, a pomáhá jim vyjednat takové řešení, které by vyhovovalo oběma stranám*“ (Bednařík, 2003, s. 77).

Podle zákona o mediaci (Zákon o mediaci, § 2 písm. a), upravující výkon a účinky mediace, které jsou prováděny zapsanými mediátory v České republice, je mediace vnímána jako: „*řešení konfliktu za účasti jednoho nebo více mediátorů, kteří podporují komunikaci mezi osobami na konfliktu zúčastněnými tak, aby jim pomohli dosáhnout smírného řešení jejich konfliktu uzavřením mediační dohody.*“

Uvedený zákon (Zákon o mediaci, § 2 písm. b) popisuje rodinnou mediaci ve smyslu jako: „*...formu mediace, která se zaměřuje na řešení konfliktů vyplývajících z rodinných vztahů ...*“.

Zákon o Probační a mediační službě ČR (Zákon o probační a mediační službě, § 2 odst.2), upravující mediaci v trestním řízení formou, kterou se mediací rozumí: „*zprostředkování za účelem řešení sporu mezi obviněným a poškozeným a činnost směřující k urovnání konfliktního stavu vykonávaná v souvislosti s trestním řízením.*“

5.1 Mediace a sociální práce

Někteří autoři řadí mediaci do oblasti sociální práce (Matoušek, 2003, Holá, 2003). Autorka je přesvědčena o tom, že umění mediace by měli ovládat také sociální pracovníci, kteří jsou důležitými osobami např. v souvislosti s řešením rodinných konfliktů. Domnívá se, že znalost mediace by mohla být pro pracovníky oddělení sociálně právní ochrany dětí přínosná. Sociální práce vychází z mnoha společenskovedních oborů, a to jak z psychologie, sociologie, sociální politiky, jako je tomu u mediace. Shodným elementem je i komunikace s klientem. Důkaz o propojení sociální práce s mediací dodává Holá (2003) zapojením výuky mediace do modelu osnov budoucích sociálních pracovníků, nebo také uplatňováním sociální práce v justici, kde je mediace chápána jako jedna ze stěžejních forem intervence. Mediace v trestní oblasti spočívá v práci s klienty – obviněnými, dále také s orgány činnými v trestním řízení a

také s poškozenými. Mediátor mezi těmito účastníky zprostředkovává tok výměny informací a společenských norem.

Sociální pracovníci, kteří pracují s rodinami s dětmi, by měli mít znalost základních mediačních technik. Měli by vědět, že mediace existuje a doporučit ji svým klientům při řešení rozvodových sporů. Peníze daňových poplatníků by mohly být ušetřeny, za zdoluhavá rozvodová řízení, neboť by některé rozvádějící se páry mohly snadněji předložit dohodu o úpravě výživy a výchovy dětí, kterou by mohli s pomocí mediátora uzavřít.

5.2 Výhody využití mediace v rozvodovém řízení

V procesu rozvodové mediace vidí Warshak (1996) samá pozitiva proti soudnímu řízení:

- možnost rodičů i dále rozhodovat o věcech týkajících se jejich dětí
- posílení úcty a důstojnosti rodiče při mediaci
- podpora komunikace a vzájemné spolupráce mezi rodiči
- zmírnění napětí a nepřátelství mezi rodiči
- upevnění závazku obou rodičů na porozvodové uspořádání
- uspořádání nemusí být konečné
- větší rozsah variant a možností v porozvodovém uspořádání
- zachování soukromí v osobních a rodinných záležitostech
- zasahování státu do rodinného života je minimální
- finanční náklady rodičů jsou mnohem nižší, dochází k minimalizaci výdajů na soudní jednání

Je předpokladem, že mediace v rozvodovém řízení umožňuje manželům kontrolu nad výsledkem. (Mulford, 2006) dává příležitost k rozvíjení plánů do budoucna směřované přímo pro konkrétní rodinu, která se mediace účastní. Účastníkům umožňuje možnost nastavit lepší komunikaci, nejedná se o nepřátelský proces, ale jde spíše o spolupráci. Úsporu času i peněz. Snaha o minimalizaci a řešení rozdílů než jejich zviditelňování. Nezaobírá se minulostí, ale zaměřuje se na budoucnost. Manželé mají

možnost vyslechnout důvody, myšlenky druhé strany, jsou ve vyrovnané pozici k vytvoření vzájemně akceptovatelného řešení problému.

Na stránkách, které se zabývají mediací je uvedeno několik předností mediace (www.resenisporu.cz). V podstatě jde o určité principy mediace. Jedním z hlavních podnětů je již výše zmíněná dobrovolnost – každá ze stran, má možnost se dobrovolně rozhodnout, zda v mediaci bude či nebude pokračovat. Dále je to o spolupráci, kdy se obě strany podílí na řešení. Konečný výsledek je pro účastníky více přijatelný, než je např. nařízení soudu. Přínosem je určitý pocit uspokojení a je ponechán prostor k případné budoucí spolupráci s druhou stranou. V tomto případě zde není vítěz ani poražený. Hlavní podstatou je v tomto procesu rychlost. Jednání není vázáno na soudní proces a je mnohem efektivnější a rychleji vede k cíli.

V každém podobném procesu by měla být důvěrnost hlavním kritériem, kdy je mediátor zavázán, nesdělovat druhé straně to, o čem se jednalo bez přítomnosti obou stran konfliktu. Účastníci mediace mají samozřejmě možnost vyjádřit se ke všemu, co se během mediace dohodne. Účastníci nesmí být k ničemu nuceni. Mediátor má být nestrannou osobou. Účastníci mají možnost mediaci kdykoli přerušit v případě, že nemají důvěru k mediátorovi. Mediátor v procesu neprosazuje svoje názory, postoje či řešení, je neutrální. Řešení by mělo vycházet vždy od samotných klientů.

Celkový proces mediace je možný na základě lepší porozumění situace. Účastníci prostřednictvím pomoci mediátora porozumí lépe situaci ze svého i z partnerova hlediska. Dostane se jim zpětnou vazbou vysvětlení a argumentace od protivníka. V jiné publikaci je uveden princip vyváženosti, který si klade za cíl zajistit, aby se obě strany podílely na řešení sporu rovnoměrně. Zúčastněné mají k dispozici stejný čas a stejnou možnost vyjádřit se v průběhu jednání (Matoušek, 2003).

5.3 Případy vhodné pro mediaci

Mediaci je vhodné při řešení konfliktu použít v určitých situacích. Jedním z příkladů je situace, kdy strany budou chtít po urovnání sporu mezi sebou i nadále komunikovat, nebo je potřebné, aby vztahy udržovaly i nadále. Podle mého názoru to platí i pro případ rozvodového řízení, kdy je pro dítě důležité, aby rodiče spolu komunikovali i po

rozvodu. Vhodné využití mediace je také v případě, kdy se spor protahuje a stává se tím i finančně nákladným. Příkladem je také situace, kdy si jedna ze stran nepřeje zveřejnit nějakou osobní informaci (www.resenisporu.cz).

Jedním z hlavních přístupů mediace je skutečnost, že se zaměřuje na řešení problémů směrem do budoucnosti, neřeší minulost. Mediace neposuzuje vinu nebo potrestání, i když mediátoři musí respektovat právní rámec a etický kodex (Bajer, 2005).

Je nutností upozornit, že je mediace vhodná pouze v případech, kdy je rovnocennost mezi partnery. Není mezi nimi rozdíl např. finanční, apod. Strana, která je slabší, se může naklánět ke smlouvání. Výsledkem by mohl být vznik nepřiměřené dohody, která by zvýhodňovala silnější stranu. Jak už bylo zmíněno výše, mediace je vhodná pro ty účastníky, u kterých je předpoklad, že spolu budou muset spolupracovat, jako je tomu například u rozvedených rodičů nebo obchodních partnerů. V tomto případě je v literatuře uvedena i ta skutečnost, že se obě strany podílely na vzniku konfliktu (Matoušek, 2003).

Pro mediaci je vhodná také situace, kdy obě strany cítí zodpovědnost za konflikt a neodmítají spolupráci. Jsou schopny spolu alespoň v určité míře komunikovat a vyměňovat si informace. Důležité je také názor, že nejde o vítěze a poražené, ale obě strany najdou společné rovnocenné řešení. Podstatným momentem je samozřejmě souhlas všech zúčastněných.

Mediaci je možné provést prakticky ihned po vzniku konfliktu, je vhodná pro spory, kde by odkládání řešení mohlo vést k prohlubování negativních dopadů rozepře. Mediaci lze uplatnit také v situaci, kdy se obě strany zapříčinily ke vzniku sporu, cítí se být zodpovědné, ale potřebují svůj vztah udržet a jsou přímo závislí na urovnání konfliktu. (Holá, 2011)

Oblast, ve které lze mediaci využít, je široká. V obchodních vztazích je možná aplikace mediace například ve sporech mezi akcionáři a managementem. Může se jednat také o spory mezi partnery jednotlivých společností, nebo o spory z průmyslového vlastnictví. Mediaci lze využít také v dalších sférách např. bankovní

a finanční spory, obchodně-majetkové spory, licenční spory. Výjimkou nejsou ani spory, které se týkají platební neschopnosti, nebo spory dědické při správě majetku. Nejčastěji se s mediací setkáváme především v oblasti rodinné, manželské, sociální nebo trestní (Van Leynseele a kol., 2002).

Holá (2003) se zabývá otázkou, zda je mediace vhodná využít v případě násilí. Pokud jde o jednorázovou akci, lze mediaci využít, ovšem pokud se jedná o dlouhodobou záležitost, je zde úloha pro psychologickou intervenci.

5.4 Případy nevhodné pro mediaci

V případě situace, kdy účastníci sporu jednají tvrdě a to za účelem vítězství, pro mediační proces je tento přístup nežádoucí. Nejsou vhodné případy, kdy jde o základní občanská a ústavní práva. Situace, kdy jedna strana použije vůči druhé hrozeb, nebo fyzického násilí nejsou pro mediaci vhodné. Je to podobný případ, jako když jeden z partnerů má vůči druhému strach (Matoušek, 2003).

Pokud se u účastníků objevují patologické rysy osobnosti nebo agresivita, a nejsou schopni diskuse, nedoporučuje se ani v těchto případech mediace. Autorka se domnívá, že toto doporučení vychází pravděpodobně z principu rovnosti stran. Mediaci nelze použít, pokud k vyřešení konfliktu jedna strana vyžaduje rozhodnutí autority. Mediace je vždy založená na společném vyřešení situace. Pokud nastane situace, kdy mediátor pocítí určité zábrany nebo předsudky vůči jedné ze stran nebo předmětu sporu, není v tomto případě mediace vhodná. Je žádoucí v tomto případě předat klienty jinému mediátorovi.

Holá (2003) v publikaci poukazuje na skutečnost, že pokud se řeší dlouhodobá emocionální vztahová krize je vhodnější využít psychoterapii, než mediaci. V našich podmínkách je v trestní oblasti vymezena mediace i zákonem, všeobecně se však v některých případech zcela nevyužívá. Jde například o závažné trestné činy, organizovanou zločinnost, ekonomickou kriminalitu, kde je rozsáhlá škoda.

6 PRINCIPY MEDIACE

Veteška (2015, s. 108) říká, že: „*pokud má být mediace účinná, tj. má dosáhnout svého cíle (porozumění a dohody), je zapotřebí, aby jednak respektovala zákon č. 202/2012 Sb., o mediaci, a dále aby byly splněny základní principy, na nichž je filozofie mediace založena.*“

Dnes stojí mediace na několika základních a také hlavních principech. Tyto jednotlivé principy se nachází ve vzájemném vztahu nadřízenosti a podřízenosti. Neznamena to ovšem, že mezi nimi z hlediska významnosti lze dělat rozdíly. Pro mediaci jsou všechny principy stejně významné (Holá, 2011).

a) Princip dobrovolnosti

Dobrovolnost, můžeme nacházet v tom, že se strany zúčastní mediace ze své vlastní vůle. Mají – li tyto strany vlastní zájem na tom, aby jejich spor byl řešen a také, aby byl především pomocí mediace vyřešen. Pouze tyto strany rozhodují o tom, jestli této možnosti využijí či nikoliv. Na obou stranách také záleží, zda v mediačním procesu setrvají nebo zda odstoupí na základě své vlastní vůle.

Mediace účastníků nemůže být vnučena zvenčí. V případě, že by jeden z klientů nebyl v mediaci na základě dobrovolnosti, efektivita procesu mediace by byla minimální, a taktéž možnost nalézt přijatelné řešení. Stejně tak přístup obou stran k uzavření možné dohody, a také samotná realizace mediačního procesu by byla narušena.

Zákon o mediaci ukotvuje princip dobrovolnosti. Dle §103 odst. 3 Občanského soudního řádu: „*soud může nařídit účastníkům první setkání se zapsaným mediátorem.*“ Toto setkání ovšem nelze považovat za samotnou mediaci. Jedná se o informativní schůzku s mediátorem. Na této schůzce, by se klienti měli dozvědět o mediace. Základními informacemi jsou, co mediace znamená, čím může být účastníkům prospěšná. Na základě informací, které účastníci získají od mediátora na schůzce, se pak rozhodnou, jakým způsobem budou svůj spor řešit. Svůj spor mohou řešit mediací, či soudní cestou. Z ust. § 4 odst. 1 Zákona o mediaci vyplývá, že zahájení mediace nastává uzavřením smlouvy o provedení mediace. Lze považovat za pravdivé, že je tím

vyvíjený určitý nátlak na účastníky. Soud vnímají lidé jako autoritu, uvědomují si, že jim byla mediace soudem -autoritou doporučena, a mohou se obávat následků, pokud by toto doporučení nerespektovali.

Z praxe autorka může poukázat na skutečnost, že v některých případech klienti obdobně vnímají autoritativně pracovníky oddělení sociálně-právní ochrany dětí, kteří mohou také doporučit rodičům setkání s odborníkem, např. mediátorem.

U tohoto principu je potřeba zmínit, že Zákon o mediaci respektuje princip dobrovolnosti dle ustanovení § 6 odst. 3, kde se uvádějí možnosti ukončení mediace. K těmto možnostem se řadí prohlášení jednoho z účastníků, že již nebude v mediaci pokračovat. Patří sem také i společné prohlášení všech stran o ukončení mediace. Jednou z povinností zapsaného mediátora je povinnost účastníky seznámit, a také poučit předtím, než se zahájí mediace o dobrovolnosti, a také o možnosti, že ji mohou kdykoli ukončit.

b) Princip důvěrnosti a důvěry

U tohoto principu je nutné odlišit pojem důvěrnost a důvěra. Pojem důvěrnost lze charakterizovat jako proces mediace, s jehož pomocí dochází ke snadnější komunikaci mezi klienty. Jde především o to, že veškeré informace sdělené během mediace jsou důvěrné a nezveřejňují se, pokud se účastníci nedohodnou jinak (Holá, 2011).

V případě, že by daný konflikt byl řešený soudní cestou nebo například při podání výpovědi před soudem v jiné kauze, mají klienti možnost si dohodou stanovit pravidla o důvěrnosti použitých daných informací.

Pojem důvěra lze charakterizovat jako vztah mezi lidmi, ve kterém jeden člověk spoléhá na druhého. Lze rozlišit důvěru v mediátora a důvěru mezi účastníky navzájem, která bývá velice důležitá v tomto způsobu řešení konfliktů. Důvěra v mediátora je zásadní předností celé mediace. Důvěra ovlivní, zda klient využije této možnosti, a také zda v mediačním procesu setrvá až do konce (Holá, 2011).

Mlčenlivost mediátora je pro klienty zásadní, a to z důvodu sdílení informací, které jsou podstatné pro nalezení přijatelného řešení pro obě strany. Mlčenlivost mediátora je upravena v § 9 Zákona o mediaci: „*mediátor je povinen zachovávat mlčenlivost o všech skutečnostech, o nichž se dozvěděl v souvislosti s přípravou a výkonem mediace, i když nedojde k uzavření mediační dohody*“.

Povinnost o mlčenlivosti mají také ostatní osoby, které se podíleli společně s mediátorem na přípravě mediace, nebo se také podíleli na jejím průběhu. Patří sem také veškerá písemnost o mediaci, ústní komunikace, která probíhá v průběhu mediace. Nelze opomenout také poznámky a zápisy mediátora. Účastníci mohou mediátora zbavit povinnosti mlčenlivosti, a to pouze prohlášením všech účastníků mediace. (Doležalová,

Lze rozlišovat zákonnou povinnost mlčenlivosti mediátora zapsaného a povinnost smluvní, kterou je vázaný nezapsaný mediátor. Mediátor, který není zapsaný, se nemůže dovolávat mlčenlivosti. Jedná se o mlčenlivost v řízeních např. před státním orgánem. Mediátor, který není zapsaný, má povinnost svědčit. Zapsaný mediátor tuto povinnost nemá.

Holá (2011) upozorňuje, že důvěrnost je charakteristikou procesu, oproti tomu, je důvěra charakteristikou vztahů v mediaci. Aby mohli klienti k mediaci přijít a aktivně na ní participovat, musí mít důvěru v mediátorovu nestrannost, a také odbornost.

c) Změna soupeření na spolupráci

Dle Holé (2011) je tento princip vlastním výsledkem mediačního procesu, pokud je mediační proces úspěšný. Typické pro tento princip je, že během mediace se změní soupeření mezi klienty na jejich vzájemnou spolupráci při vyhledávání vhodných řešení. Společně navržená dohoda, je pozitivním výsledkem mediace, která vychází právě ze vzájemné spolupráce stran (původně soupeřících klientů).

d) Princip orientace na budoucnost

Mediace jako proces je zaměřená na budoucnost. Základním cílem mediace je zajistit fungování vztahu mezi klienty do budoucna. Situace, ke kterým došlo v minulosti, jsou v mediaci použity jen pro ujasnění okolností, které souvisely se vznikem daného konfliktu. Slouží především k vysvětlení a identifikaci sporu.

Holá (2011, s. 56) uvádí, že: *„opakováním konfliktních schémat z minulosti, toho, co se klientům neosvědčilo, a proto vyhledali pomoc mediátora, však bude jen stěžejí dosaženo změny a pokroku. Orientace na budoucnost umožňuje přístup, který počáteční příčinu nepovažuje za nutnou součást chápání toho, co se děje v dané chvíli.“*

d) Princip pochopení odlišností

Lze považovat za přirozené, že podobně jako je tomu v jakékoli životní situaci, tak i v mediaci preferují obě strany své vlastní zájmy, pozice, názory, které považují za správné. Změna nastává v mediačním procesu v okamžiku, kdy si strany uvědomí odlišnosti v jejich vnímání. Při tomto poznání jsou na dobré cestě k vytvoření vzájemné spolupráce a důvěry, které jsou důležitým předpokladem pro vyřešení daného sporu (Holá, 2011).

Může nastat situace, kdy jedna ze stran v mediačním procesu neporozumí protistraně, tedy svému partnerovi a není schopný se na danou situaci podívat z jeho pozice. Mediátor musí použít různé techniky mediace, aby klienty vedl ke vzájemnému porozumění.

e) Princip alternativy – hledání řešení

Princip hledání nových možností můžeme vnímat ze dvou pohledů. Z širšího pohledu, je mediace považována pro vyřešení konfliktu jako hledání výše uvedených nových možností. Užším pohledem, lze vnímat mediaci, jako hledání nových možností v celém procesu mediace např. objevování vlastních zájmů, potřeb, vlastních zdrojů k řešení daného problému (Holá, 2011).

f) Nestrannost, neutralita

Za nestrannost lze označit přístup, kdy mediátor není nakloněn ani jedné ze stran, nemá žádné předsudky ani k jedné straně, není zaujatý. Snaží se o zajištění účasti obou stran, také o aktivní zapojení těchto stran na vyřešení jejich konfliktu v průběhu mediace.

Nezaujatost mediátora lze prokázat především tím, že k případům, které mediuje nemá žádný osobní vztah, není žádným způsobem zainteresován, a to ani na předmětu sporu, ani na jeho výsledku. Mediátorův nezaujatý postoj je stěžejní z toho důvodu, aby vůči žádnému z účastníků neměl jinou roli např., aby se nejednalo o nikoho příbuzného, známého apod.

V zákoně o mediaci § 5 je uvedeno: *„mediátor odmítne uzavření smlouvy o provedení mediace, jestliže se zřetelem na jeho poměr k věci, ke stranám konfliktu nebo k jejich zástupcům je tu důvod o jeho nepodjatosti pochybovat. Mediátor je pak*

povinen odmítnout uzavřít smlouvu o provedení mediace. Pokud vznikne důvod pochybovat o mediátorově nepodjatosti, musí podle § 6 odst. 1. písm. a) mediátor již zahájenou mediaci ukončit.“

Mediátor zajišťuje neutralitu také prostřednictvím svého nehodnotícího přístupu k názorům všech klientů. Neposuzuje, který názor je vhodnější, správnější nebo, kdo ze stran předkládá lepší argumenty. Není jeho úkolem posuzovat vhodnost řešení jedné nebo druhé strany.

Holá poukazuje na skutečnost, že ve vztahu ke stranám sporu mediátor promítá osobní sympatie, nebo také názory či přesvědčení. Neutralita neznamena pasivitu mediátora, ale právě angažovanost a pochopení pro obě strany. Ke sporu klientů musí přistupovat mediátor jako k jedinečné situaci. Nechává dostatečný prostor oběma stranám, aby se vyjádřili. Každému z účastníků věnuje dostatečnou pozornost (Holá, 2011).

g) Svoboda rozhodování

Tento princip úzce souvisí s principem převzetí zodpovědnosti. Mediace umožňuje oběma stranám, aby přemýšleli o všech možnostech řešení. Klienti rozhodují dle svého uvážení.

h) Převzetí zodpovědnosti

Mediátor a účastníci mediace se navzájem dělí o zodpovědnost. Za proces a zvolené postupy, nese odpovědnost mediátor. Mediátor je tím, kdo určuje způsob, jakým je vedena mediace a reguluje svými zásahy proces. Mediátor během mediace využívá různých komunikačních technik a nástrojů, kterými řídí diskusi. Nese odpovědnost za to, že on sám se v informacích, které mu klienti předkládají, zorientuje a také, že zajistí oběma stranám dobrou orientaci.

Holá zmiňuje tři oblasti, za které je mediátor zodpovědný. Jedná se o zodpovědnost plynoucí z kontraktu, který spočívá v dohodě o provedení mediace vůči všem klientům a to především v jejím dodržování. Mediátor má zodpovědnost, pokud dojde k poškození strany a to v případech, poruší-li důvěrnost. Patří sem také pochybení

z nedbalosti, poškozující prokazatelným způsobem klienta. Třetí oblastí je zodpovědnost za porušení neutrality, kterou nese opět mediátor (Holá, 2011).

Zákon o mediaci konkrétně hovoří o zodpovědnosti stran konfliktu za svá rozhodnutí v § 3 uvádí: „*Za obsah dohody jsou zodpovědné pouze strany konfliktu.*“

Zákon o mediaci hovoří také o odpovědnosti mediátora, která je uvedena v § 26 odst. 2, kde se uvádí přehled deliktů ve správním řízení porušením zákonných povinností (např. porušení povinnosti mlčenlivosti, nestvrzení svým podpisem mediační dohody, nebo pokud neoznámí stranám konfliktu, že došlo k pozastavení oprávnění k výkonu činnosti mediátora).

Mediátor při mediaci nenavrhuje řešení ani klientům nijak neradí. Mediátorova odpovědnost velice úzce souvisí s jeho neutralitou, a jsou vzájemně propojeny. Pokud mediátor radu poskytne, odpovídá za případné následky v určitých mezích svých návrhů. Rizikem je, že dochází ke ztrátě důvěry té strany, která byla radou mediátora poškozena nebo znevýhodněna.

Plamínek zmiňuje, že obě strany zodpovídají nejen za věcný obsah dohody, ale také za její naplnění. Doplnuje také, že mediátor by měl být odpovědný za naplnění dohody. Plamínek nepovažuje za ukončení mediačního procesu pouze podepsání dohody, ale považuje za ukončený proces vyřešení samotného sporu (Plamínek, 2013).

7 PROCES MEDIACE

Mediace je používanou metodou při řešení konfliktů v různých oblastech společenského života. Nejčastěji se jde o spory občanské a sousedské, obchodní, firemní, majetkové a dědické. Může se jednat také o spory v komunitě a mezi komunitami. Mediace může být také nápomocná při řešení konfliktů ve školách a jako samostatná oblast se v současné době vymezuje mediace rodinná, do které patří konflikty při řešení majetkových vztahů v rodině, vícegenerační konflikty, nedorozumění v rozvodové a po rozvodové péči o dítě.

Mediátor postupuje v každé oblasti trochu jiným způsobem, přesto však lze nalézt v celkovém procesu mediace podobnosti.

7.1 Fáze mediačního procesu

V zahraničí odborní autoři uvádějí různé možnosti dělení mediace do jednotlivých fází. Známa česká autorka knihy o mediaci Lenka Holá (2003) čerpá z amerického fázování, které využívá symbolického vyjadřování, které je pro nás lépe srozumitelným.

Holá (2003) rozděluje fáze mediace takto:

1. Zahájení mediace
2. Zisk informací
3. Porozumění zájmům
4. Hledání řešení
5. Vytváření a sepsání dohody
6. Závěrečné slovo

Zahájení medicie - Mediátor zpravidla **zahajuje mediaci** úvodním slovem. To je méně obsáhlé, aby nedošlo k přeslechnutí důležitých informací. To se přesto v množství nových informací může stát. Z tohoto důvodu zásadní informace mediátorem sděluje opakovaně i v dalších fázích. Základem je především vznik důvěrné atmosféry.

Klienti přicházejí většinou vystresovaní, plní napětí a nevědí, co mohou očekávat. Právě proto je důležité, aby mediátor vzbudil důvěru klientů v jeho schopnosti.

Mediátor vysvětluje, jakým způsobem proces mediace probíhá. Popíše roli svou i zúčastněných osob a nezapomene zmínit dobrovolnost účasti na procesu mediace.

Pravidla pro jednání se stanovují spíše formou dialogu a oslovování. Mediátor přítomné účastníky seznamuje s časem jednání a s financováním. Svým podpisem ve smlouvě o poskytnutí mediačních služeb se strany zaváží plnit dohody. Holá (2003, s. 106) říká že: „*Po prvním rozhovoru by klienti měli zažít pocit, že je možnost dostat se ze své zoufalé situace, na kterou už sami řešení nenacházeli.*“

Zisk informací - je pro klienty významnou fází. Mají zde příležitost promluvit o svých pocitech. Mohou popsat svoje vzpomínky a vyjádřit vlastní vnímání konfliktu. Svá sdělení klienti sdělují mediátorovi.

Mediátor klienty s pomocí otázek podporuje k otevřenosti, aby mohl získat maximum informací pro porozumění celé situace, a stejně tak i všichni účastníci mediace. Cílem není v této fázi odhalit příčiny konfliktu ani určit viníka. Jde o neformální proces. Své argumenty klienti nemusí podkládat žádnými důkazy ani je objasňovat.

Na závěr mediátor shrne sporné body, které přejmenuje na předměty jednání a současně poukáže na věci, které mají klienti společné. Mediátor zůstává nestranný a nevkládá k hodnocení svůj vlastní komentář (Holá, 2003).

Porozumění zájmům – v této třetí fázi, mají partneři příležitost ke vzájemné komunikaci. Nejde o soupeření, ale o to, aby sporné strany vzájemně naslouchaly jedna druhé. Zaměření stran na minulost se mění na orientace na budoucnost. První téma při zahájení mediace, by mělo být neutrální. Může být zaměřené např. organizačně, aby došlo u klientů k uvolnění a připravení se na otevřenou komunikaci (Holá, 2003).

Další fází mediace je **hledání řešení**. Tato fáze si klade za cíl najít taková řešení, která by byla vyhovující pro obě strany. Mediátor má v tuto chvíli důležitý úkol podporovat kooperativní přístup klientů. Oba účastníci předkládají možné návrhy řešení, které jsou zaznamenávány na tabuli nebo velký papír. Prozatím se nikdo nezmiňuje o možnosti a proveditelnosti návrhů. Využívá se tzv. brainstorming, nebo-li

burza nápadů. Jakákoliv myšlenka se neposuje ani nehodnotí žádným z účastníků mediace.

Sestaví se systém hodnocení, a jednotlivá možná řešení se budou posuzovat. Poté se provede výběr návrhů, které budou obě strany pokládat za přijatelné. Ostatní návrhy se vyloučí. Je důležité, aby s výslednou dohodou byly obě strany spokojeny (Holá, 2003).

Vytváření a sepsání dohody je výsledkem procesu mediace. Tato fáze obsahuje dvě části. Na základě předchozích naformulovaných možných řešení. Nejprve musí dojít k vytvoření tzv. rámcové dohody, která je základem pro dohodu konečnou. Můžeme se domnívat, že je tato fáze už poměrně jednoduchá a přichází sama. Svou náročností často překvapí jak klienty, tak i samotného mediátora.

Po uzavření rámcové dohody vzniká představa, že již došlo k odstranění většiny problémů. Přesné formulování dohody ukáže další problémy, které plynou ze skrytého nepochopení. Holá (2003, s. 108-109) uvádí, že se „*mediátor musí snažit o detailní zpracování konečné dohody, která musí být vyvážená, realistická, konkrétní, dosažitelná, časově omezená, měřitelná a pro správné pochopení psaná „jazykem“ klientů. Přesto není důležité, jak dohodu vnímá mediátor, ale klienti sami. Mediátor nesmí opomenout stanovit pojistky typu: „co se stane, když“. Konečná dohoda může mít různou podobu, nejčastější a nejlepší je však dohoda písemná, podepsaná klienty i mediátorem.*“

Závěrečné slovo - je poslední fází mediace. Mediátor shrnuje celý proces a zaměří se na dosažené výsledky. Poděkuje účastníkům za to, že se rozhodli svůj problém řešit s pomocí mediace. Tento postup platí i v případě, kdy dojde k uzavření „dohody o nedohodě“.

Závěrečné zhodnocení je zároveň také zpětnou vazbou pro klienty a samozřejmě také pro mediátora. Mediátor zdůrazní důležitost plnění dohody a seznámí klienty s tím, jaké jsou důsledky při nedodržení ujednaného. Závěrem se s účastníky mediace rozloučí a nabídne možnost opětovného setkání v případě potřeby (Holá, 2003).

Celý proces mediace má různé časové vymezení. Jedno mediační setkání dle slov Tatjany Šiškové, předsedkyně Asociace mediátorů ČR, trvá přibližně tři hodiny. Vždy záleží na složitosti případu.

8 PROFESE MEDIÁTORA

Veteška (2015, s. 133) uvádí, že: „*mediátor by měl být vyškolený profesionál se specifickými dovednostmi, odbornými znalostmi, analytickými schopnostmi a především zkušenostmi. Tento soubor kompetencí by měl využít k usnadnění komunikace mezi spornými stranami a k efektivnímu vedení a strukturování mediačního procesu.*“

V první řadě je hlavním úkolem mediátora vysvětlit účastníkům proces mediace. Vysvětlit její fáze a také postupy. V průběhu celého procesu se snaží usnadnit komunikaci a je za průběh mediace zodpovědný. Pracuje se stanovisky klientů a jejich postoji. Je nápomocný při identifikaci sporných bodů, usiluje o vzájemné pochopení potřeb a zájmů. Na závěr procesu mediátor pomáhá se zprostředkováním dohody a pomáhá také s jejím sepsáním (Matoušek, 2003).

Pojmy povolání a profese se používají pro označení pracovní činnosti, která by měla být začleněná do širšího společenského rámce. (Nový, Surynek, 2006).

Povolání jsou nejčastěji specifikována jako soubor vnitřně společných činností, které vyžadují určitý okruh znalostí a dovedností. Jedná se o činnosti, které se vykonávají v delším časovém období, mají svůj systém a základem je materiální existence člověka. Povolání zajišťuje také místo ve společenské struktuře. Pokud určitá skupina lidí využívá formální specifické vzdělání k uskutečnění specifického zaměstnání. Toto zaměstnání nemůže být vykonáváno na základě sociálních norem osobami, které uvedené specifické vzdělání nemají. V tomto případě se jedná o profesi (Havlová, 1996).

Podle Havlové spočívá příprava na výkon profese, v systematickém zvládnutí znalostí. Podle nároků daného oboru je spíše intelektuální než praktická. Profesionál projevuje aktivní zájem o svůj obor, a to především jak při přípravě, tak i během výkonu profese. Měl by se zabývat používáním vědeckých metod, ale také by měl být současně motivovaný ke studiu inovací (Havlová, 1996).

Matoušek (2003, s. 40) uvádí: „*Příprava na výkon povolání zahrnuje jak intelektuální činnosti, tak i praktickou zkušenost. Orientaci v teorii zajišťuje akademický vzdělávací systém. Rozvoj a systematizace odpovídající teoretické základy se uskutečňuje pomocí výzkumu.*“

8.1 Role a úkoly mediátora

„Jednou ze základních funkcí mediátora je vedení procesu komunikace. Mediátor musí promyšleně a ve správný moment „intervenovat“. Aby toho byl schopen, musí rozumět mezilidským vztahům a technikám vyjednávání. Musí být schopen dobře naslouchat a vnímat skryté emocionální, psychologické a hodnotové orientace, které mohou představovat klíč k vyřešení více kvantifikovatelných problémů. Musí také zajistit, aby k těmto orientacím bylo přihlédnuto v procesu mediace, v dohodě a ve výsledném vztahu obou stran.“ (Riskin, Arnold, Keating, 1996, s. 90)

Šišková zdůrazňuje, že je pro mediátora podstatné, jakým způsobem osobně vnímá konflikt, a jaký má ke konfliktu postoj. Základním předpokladem pro výkon mediace je mediátorova připravenost na neočekávané konflikty v průběhu mediace a jeho vhodné reakce. Mediátor zároveň vyhodnocuje, jak strany přistupují ke konfliktu, a poté volí adekvátní postup. Následně by měl mediátor provést analýzu konfliktu, a také rozlišení, kdy se jedná o konflikt podstatný, a naopak kdy je spíše okrajový. Měl by umět poznat zdroje konfliktu, které mu mohou být nápomocné při určování pořadí, v jakém bude řešit konkrétní témata. Základní úkol mediátora vnímá autorka v ochraně integrity procesu tak, aby došlo k dosažení dohody, a to s pomocí vzájemně předaných informací. Dále také porozuměním a shodami mezi stranami (Šišková, 2012).

Šišková je přesvědčena, že při profesi mediátora je nutné mít určitý přístup k myšlení. Nejedná se pouze o běžné zvládnutí určitých dovedností. Můžeme hovořit o přirozeném ovlivnění původního povolání mediátora, které má vliv na jeho přístup ke klientům (Šišková, 2012).

Šišková (2012, s. 77) říká: *„Působí-li jako mediátor právník, má pochopit věcnou a osobní stránku problému, profesionální psycholog má zase chápat věcné a právní aspekty a stejně jako profesionál z jiného oboru by si měl být vědom všech stránek sporu.“*

Pro řešení sporů je v mediaci nutné systematické chápání, bez ohledu na skutečnost, co je předmětem sporu - zda se jedná o konflikt v zaměstnání nebo mezi obchodními partnery, nebo jde o konflikt v rodině. Věcné konflikty vycházejí ze své osobní podstaty, která vyplývá z mezilidských vztahů. (Šišková, 2012).

Pokud se mají v mediaci obě strany vyjádřit otevřeně a sdělovat svou odlišnost názorů, pociťují potřebu bezpečí a svobody. Z tohoto důvodu je v průběhu mediace

zapotřebí pracovat s emocemi obou stran. S emocemi pracuje mediátor do té míry a hloubky, aby mohli klienti efektivně komunikovat během mediace. Mediátor prostřednictvím mediačních zajišťuje překlad všeho vysloveného tak, aby oba klienti sledovali, co ten druhý říká, a také tomu tak porozuměli.

Ve svých zásadách musí mediátor dodržovat principy neutrality a nestrannosti. Znamená to, že si je vědom svých předsudků a během práce s klienty s nimi umí pracovat. Vůči oběma klientům svoji nestrannost vyjadřuje vytvořením vyváženého časového prostoru. Sdělení klientů mediátor nehodnotí, stejně tak jejich názory, činy a chování. Mediátor by měl být optimistou a nadějí pro klienty. Jeho otevřenost pro vše nové by měla být podporou klientů v hledání nových možností, jak na problémy i objevování řešení lze nahlížet.

Šišková uvádí že: „*Mediátor není jen právníkem, psychologem, sociologem či sociálním pracovníkem. Mediátor využívá pouze určité dovednosti z každé profese a proto je mediace oborem interdisciplinárním, jeho metoda je přesně definována a příprava mediátora vyžaduje speciální vzdělání a praxi.*“ (Šišková, 2012, s. 41)

Bednařík vyjmenoval role, které mediátor zastává:

Terapeut - respektuje strany konfliktu, a také jejich přístup ke vnímání reality. Chová se otevřeně, vyjadřuje empatii. Strany sporu sami definují problém, a také způsob, jakým budou konflikt řešit. Mediátor vytvoří stranám prostor a také podporu pro vyjádření jejich pocitů, potřeb nebo také pochybností či obav.

Učitel - mediátor oběma stranám konfliktu vysvětluje, co je mediace. Seznámí je s přínosem mediace. V průběhu celé mediace učí klienty vlastním příkladem, jak komunikovat efektivně.

Detektiv - získává, nebo také analyzuje a zprostředkovává potřebné informace. Nalézá zájmy, potřeby účastníků a odkrývá okolnosti, které souvisí s konfliktem.

Stratég - využívá mediačních technik v souvislosti s potřebami klientů, a také podle vývoje mediačního jednání. Klienty směřuje k tomu, aby si v rámci navrhovaných řešení, zhodnotili také jejich důsledky.

Strážce - si klade za cíl dodržovat dohodnutá pravidla. Udává vyvážený prostor určený oběma klientům. Dále také ověřuje, jestli závěrečná dohoda respektuje oba klienty vyváženě, a stejně tak i jejich reálné možnosti.

Inovátor - směřuje strany sporu k hledání a uplatňování různých návrhů jak situaci řešit

Mluvčí – se specializuje na věcnou komunikaci tlumočením, neutralizací, a také přeformulováním výroků

Facilitátor – jeho role je stejná jako role mluvčího

(Bednařík, 2003)

Labath ve své publikaci uvádí že: *„Každý mediátor je jedinečný nejen svými osobnostními charakteristikami, schopnostmi a potenciálem, nýbrž i svým osobitým přístupem. I přes podobné vzdělání, podobnou praxi, i přes volbu stejného přístupu ke konfliktům a jejich řešení má styl práce každého mediátora specifický charakter.“*

(Labáth 2013, s. 25)

8.2 Práva a povinnosti mediátorů

V souvislosti s prováděním mediace, jsou vymezeny práva a povinnosti mediátorů a odpovědnost za škodu na straně mediátora při porušení povinnosti. Je kladený důraz na zachování mlčenlivosti a důvěrnosti sdělení. Nový zákon také upravil možnost vyloučení mediátora z procesu z důvodu jeho podjatosti. Jedná se o případy, kdy je ohroženo jeho neutrální postavení. Souvisí s tím i neslučitelnost funkcí. Pokud mediátor zastupuje jednu ze stran, nesmí spor vést.

PRAKTICKÁ ČÁST

9 LEGISLATIVA K VÝKONU SOCIÁLNĚ PRÁVNÍ OCHRANY DĚTÍ

Hned na začátku praktické části autorka zmiňuje legislativu, o kterou se při výkonu své profese opírala. Sociálně-právní ochrana dětí je upravena zejména **zákonem č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí**. Částečně se sociálně-právní ochrany dětí týká i **zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník**. Česká právní úprava však vychází mimo jiné i z mezinárodních úmluv, ke kterým se Česká republika v minulosti zavázala. Jedná se zejména o Úmluvu o právech dítěte, kterou Česká republika podepsala dne 30. září 1990 a ve Sbírce zákonů pod č. 104/1991 Sb. Závazné jsou i dokumenty přijaté Haagskou konferencí o mezinárodním právu soukromém obsahující rodinně-právní úpravy. Ve vztahu k ohroženým dětem lze za významné považovat i Úmluvu o občanskoprávních aspektech mezinárodních únosů dětí, Úmluvu o ochraně dětí a spolupráci při mezinárodním osvojení a též Úmluvu o uznávání a výkonu rozhodnutí o vyživovací povinnosti.

10 SPECIFIKA ROZVODU

Obecná zákonná úprava, zák. č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, týkající se rozvodu manželství uvádí, že soud může manželství na návrh některého z manželů rozvést, jestliže je manželství tak hluboce a trvale rozvráceno, že nelze očekávat obnovení manželského soužití. Soud přitom bere do úvahy příčiny rozvratu manželství.

Rodinné právo rozlišuje ve věci rozvodu manželství s nezletilými dětmi dvě řízení:

- řízení o úpravě poměrů nezletilých dětí pro dobu po rozvodu (úprava výchovy a výživy nezletilých dětí a případně styk rodičů s nezletilými dětmi)
- řízení o rozvodu manželství rodičů nezletilých dětí

10.1 Rozvod a jeho jednotlivé kroky

V místě bydliště se podává k soudu návrh na úpravu výchovy a výživy nezletilých dětí a současně také žaloba o rozvod. Dříve, než manželství soud rozvede, musí být vyřešena otázka, jak bude vypadat péče o děti po rozvodu manželství. Jsou dvě možnosti. Manželé se shodnou a sepíší dohodu, kterou soudu předloží ke schválení. Komplikovanější variantou (v případě, že nejsou schopni se shodnout) je podstoupit soudní řízení, ve kterém soud rozhodne, jak bude péče o děti pro dobu po rozvodu vypadat. Až když bude rozhodnuto o budoucí péči o děti, přistoupí soud k samotnému rozvodu manželství.

Je nutné vyřešit otázku rozdělení společného jmění manželů. Kvůli rozdělení majetku nemusí manželé absolvovat soud. Soud dokonce nemusí dohodu o rozdělení majetku ani schvalovat. Stačí, když ji rodiče dětí sepíší a nechají potvrdit u notáře či advokáta. Jestliže společný majetek zahrnoval i nemovitosti, je třeba dohodu o vypořádání společného jmění manželů registrovat na příslušném katastrálním úřadě, pod který nemovitost spadá. Jestliže se ovšem nejsou schopni domluvit, bude soud namístě.

Další věc, kterou musí manželé vyřešit, je otázka budoucího bydlení. Obvykle se řeší spolu s rozdělením společného jmění manželů a ani v tomto případě nemusí absolvovat soudní jednání.

Před rozhodnutím, kterým se rozvádí manželství rodičů nezletilého dítěte, upraví soud jejich práva a povinnosti k dítěti pro dobu po rozvodu. Soud zejména určí, komu bude dítě svěřeno do výchovy a jak každý z rodičů bude přispívat na jeho výživu. Soud může rozhodnout i o právech a povinnostech rodičů k dítěti pro dobu do rozvodu, je-li takové rozhodnutí nezbytné (v případě, že rodiče nejsou schopni se domluvit na výchově a výživě dítěte pro dobu do rozvodu).

Soud může svěřit dítě do výchovy některému z rodičů, ale má i možnost svěřit dítě do střídavé nebo společné výchovy obou rodičů, a to za podmínky, že oba rodiče jsou způsobilí dítě vychovávat, mají o výchovu dítěte zájem, je to v zájmu dítěte a budou tak lépe zajištěny potřeby dítěte. Je-li dítě svěřeno do péče jednoho rodiče, zpravidla je výživné stanovováno pouze tomu rodiči, který nemá dítě svěřeno do výchovy.

Manželství nelze rozvést, dokud nenabude právní moci rozhodnutí o úpravě poměrů nezletilých dětí pro dobu po rozvodu vydané soudem v řízení ve věcech péče o nezletilé. O úpravě poměrů rozhoduje okresní soud, v jehož obvodu má nezletilé dítě bydliště. Je tak možné, že o úpravě poměrů bude rozhodovat jiný soud, než který bude rozhodovat o rozvodu manželství (o rozvodu manželství rozhoduje soud, v jehož obvodu měli manželé poslední společné bydliště, bydlí-li v obvodu tohoto soudu alespoň jeden z manželů; není-li takového soudu, je příslušný obecný soud žalovaného, a není-li ani takového soudu, obecný soud žalobce.).

V případě splnění podmínky tzv. nesporného (smluveného) rozvodu podle § 757 zák. č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, se soud otázkou rozvrácenosti blíže nezabývá a manželství rozvede.

10.2 Podmínky pro nesporný rozvod

1. manželství musí trvat alespoň jeden rok
2. manželé spolu již nejméně šest měsíců nežijí
3. k návrhu na rozvod se připojí oba manželé

Všechny uvedené podmínky musejí být splněny současně, tedy nestačí splnění jen některé z nich. Kromě toho musí být k žalobě o rozvod manželství připojeny následující

listiny:

1. písemná smlouva s úředně ověřenými podpisy, kterou je upraveno

- vypořádání majetku manželů na dobu po rozvodu
- práva a povinnosti společného bydlení
- vyživovací povinnost mezi rozvedenými manžely (není povinná)

2. pravomocné rozhodnutí soudu o schválení dohody o tom, jakým způsobem bude upravena výchova a výživa nezletilých dětí na dobu po rozvodu (to znamená, že pokud v rodině jsou ještě nezletilé děti, musí rodiče nejprve u soudu navrhnout úpravu jejich poměrů na dobu po rozvodu a teprve po soudním rozhodnutí o poměrech dětí lze přistoupit k rozvodu manželství)

Žaloba o rozvod manželství se podává u toho okresního soudu, v jehož obvodě měli manželé poslední společné bydliště. Za žalobu o rozvod manželství se platí **soudní poplatek ve výši 2.000,- Kč**. Nejlépe poplatek zaplatit kolkem nalepeným přímo na originálu žaloby. Pokud poplatek při podání žaloby nebude zaplacen, musí soud žalobce písemně vyzývat k zaplacení poplatku, což vyřízení věci zbytečně zdržuje. Pokud poplatek nebude zaplacen ani přes výzvu soudu, bude řízení zastaveno.

10.3 Vyživovací povinnost rodičů k dětem – výživné

Vyživovací povinnost rodičů vůči dětem je nejčastěji projednávaným druhem vyživovací povinnosti. Vyživovací povinnost rodičů trvá do doby, než jsou děti samy schopny se žít. Nijak to nesouvisí s věkem dítěte, vyživovací povinnost nezaniká dosažením zletilosti, tedy osmnácti let. Pokud dítě i po tomto věku dále studuje, trvá vyživovací povinnost až do konce studia. Je ale třeba, aby se jednalo o studium smysluplné, jímž se dítě připravuje na budoucí povolání. Pokud dítě střídá školy bez toho, aby některou z nich dokončilo, nelze na rodičích spravedlivě požadovat další placení výživného. To je ovšem třeba řešit na základě konkrétních okolností. Vyživovací povinnost naopak může skončit i před osmnáctým rokem věku, pokud dítě ukončí školu a v dalším studiu nepokračuje.

Při určování výše výživného se vychází z předpokladu, že děti mají právo se podílet na životní úrovni svých rodičů. Přihlédne se přitom na jedné straně k oprávněným potřebám dítěte v souvislosti s jeho věkem, zdravotním stavem, zájmovou činností a potřebou školních pomůcek. Soud ovšem musí posuzovat i možnosti rodiče, který má výživné platit. Soud tedy vychází z příjmu rodiče, jeho majetku a musí přihlédnout i k dalším případným vyživovacím povinnostem vůči jiným dětem či dalším osobám. Jestliže majetkové poměry rodiče, který má platit výživné, jsou značně nadstandardní, může soud stanovit i to, že část výživného bude vyplácena dítěti pravidelně a část se bude spořit na účet dítěte.

Neplní-li povinný svou vyživovací povinnost, ať už z nedbalosti nebo úmyslně, naplňuje tím skutkovou podstatu trestného činu zanedbání povinné výživy podle ustanovení § 213 trestního zákona č. 140/1961 Sb., v platném znění (dále jen TZ).

Nachází-li se rodič povinný k vyživovací povinnosti ve vyšetřovací vazbě nebo ve výkonu trestu odnětí svobody, pak způsob a výše srážky z výdělku je upravena vyhláškou č.10/2000 Sb., ve znění pozdějších předpisů.

10.4 Stanovení výživného

Soud stanoví výživné:

- schválením dohody rodičů o plnění vyživovací povinnosti, odpovídá-li tato dohoda zájmům nezletilého dítěte,
- vlastním rozhodnutím, pokud rodiče či jeden z rodičů neplní dobrovolně svou vyživovací povinnost nebo rozhoduje-li soud o svěření dítěte do péče jednoho z rodičů.

Soudní řízení ve věcech nezletilých dětí probíhající u opatrovnického soudu jsou osvobozena od soudních poplatků.

10.5 Mediace u soudního jednání

Je zapotřebí zmínit, že pokud to soud určí za vhodné a účelné (nelze tak učinit u všech případů), může v rámci soudního řízení rodičům usnesením nařídit setkání

s mediátorem. Setkání se doporučuje nejčastěji tam, kde je skutková či právní situace nepřehledná a složitá. Lze ji také doporučit v případech, kde je patrný zájem rodičů na řešení sporu, narovnání vzájemných práv a povinností.

Pokud soud setkání s mediátorem nařídí, jsou rodiče povinni kontaktovat mediátora v soudem stanovené lhůtě (zpravidla jeden měsíc od doručení předmětného usnesení, proti němuž není přípustné odvolání). Následně mají rodiče povinnost se zúčastnit nařízeného setkání s mediátorem v délce 3 hodin. Pokud si strany rodiče bez zbytečného odkladu vyberou některého ze zapsaných mediátorů, určí jim mediátora soud.

Pokud soud setkání s mediátorem nařídí, je na určitou dobu, nejdéle však na 3 měsíce, řízení přerušeno. Cena za soudem nařízené setkání s mediátorem činí podle vyhlášky o zkouškách a odměně mediátora 400 Kč za každou započatou hodinu.

Pokud se jedná o první nařízené setkání s mediátorem, nelze toto setkání považovat za samotnou mediaci. Smyslem tohoto prvního setkání je seznámit rodiče s účelem, principy a výhodami mediace. Následně rodiče zvažují, zda by byli ochotni se mediace účastnit, následně je až v druhé fázi zahájena mediace uzavřením smlouvy o provedení mediace.

Po úvodním představení metody mediace ze strany mediátora, mohou rodiče rovnou podepsat smlouvu o provedení mediace a ihned mediaci zahájit. Autorka dle své praxe upřesňuje, že úvodní informativní setkání s mediátorem netrvá více než jednu hodinu, prostor k samotné mediaci tak zpravidla zbývá. Rodiče si ovšem k samotné mediaci nemusí zvolit mediátora, kterého určil soud, ale mohou si mediátora pro mediační jednání zvolit jiného. Může se jednat například o mediátora, ke kterému mají například větší důvěru. Zvolit si jiného mediátora rodiče mohou také v případě, kdy je ustanovený mediátor časově vytížen či hrozí jeho podjatost vůči jedné ze stran.

Soudce na mediátora nedeleguje svoji zákonem svěřenou pravomoc rozhodnout ve věci, jelikož mediátor nečiní žádné skutkové či právní rozhodnutí. Mediační dohodu uzavřenou v rámci mediace, která upravuje mezi stranami práva a povinnosti, může v rámci smířčího řízení schválit soud jako smír, a to za předpokladu, že jsou pro to

splněny předpoklady dle § 67 občanského soudního řádu. Takový schválený smír má účinky pravomocného rozsudku.

V případě, že se rodiče k prvnímu setkání s mediátorem nedostaví, čelí sankci podle ustanovení § 150 občanského soudního řádu, podle kterého *„odmítne-li se účastník bez vážného důvodu zúčastnit prvního soudem nařízeného setkání s mediátorem, nemusí soud výjimečně náhradu nákladů řízení zcela nebo zčásti takovému účastníkovi přiznat.“*

Možnost má také kolizní opatrovník, který může podat návrh opatrovnickému soudu, aby mediaci rodičům nařídil. V následující právní normy hovoří o zmíněné možnosti.

11 METODOLOGIE

11.1 Vymezení výzkumného problému

Téma „Mediace jako jedna z metod mimosoudní formy řešení sporů mezi rodiči“ si autorka vybrala vzhledem k tomu, že pracovala na oddělení sociálně právní ochrany dětí a mládeže, kde přicházela do styku s rodinami a dětmi, které řešili různé formy problémů v rodině. Autorka se zúčastnila mediačního výcviku, kurzů, seminářů, konferencí zaměřené na mediaci. Ve své práci se zaměří především na mediaci, která může být rodičům doporučována na oddělení sociálně-právní ochrany dětí nejčastěji v souvislosti s úpravou poměrů vůči nezletilým dětem. Téma úpravy poměrů je velice široké a zároveň velice často komplikované zvláště, pokud se jedná o stanovení výše výživného, či úpravu poměrů vůči nezletilým dětem. Při spolupráci se svými klienty autorka kladla velký důraz na osobní přístup a individuální reakce na požadavky a problémy klientů.

V rámci svého působení na úseku sociálně-právní ochrany dětí (dále jen OSPOD), pro který je kontakt s rozvádějícími se partnery „každodenní záležitostí“, spatřuje autorka především skutečnost, že do rozvodových sporů se stále více zapojuje situace současného světa na výkon, výkonnost, tedy ekonomické zájmy jednotlivých partnerů, které vyúsťují do velice bezohledných sporů o majetek (často s dopomocí svých právních zástupců) a výrazně ovlivňují chování partnerů v opatrovnických rozvodových sporech. Samozřejmě se tato situace prolíná do vztahů rodičů k dítěti či dětem. Jsou to právě děti, pro něž je rozvodová situace traumatická a složitá, a to v každém věku.

Velice často, jsou děti využívány jako nástroj msty vůči druhému rodiči, a v neposlední řadě i jako prostředek v rámci majetkových sporů mezi partnery. Psychika dětí je tímto chováním rodičů velmi narušena, pravidelně se u nich objevují psychosomatické potíže, zhoršení prospěchu, změny v chování, přecitlivělost.

V praktické části jsou uvedeny ukázky kazuistik a polostrukturované rozhovory s otevřenými otázkami, aby neomezovali odpovědi respondentů. Jednalo se o rozhovory s klienty, kterým byla mediace ze strany OSPOD doporučena. Jedná se o důsledky průběhu rozvodového řízení, kde byl problém ve vzájemné komunikaci.

11.2 Cíl výzkumu a dílčí cíle

Praktická část vychází z hlavního cíle práce, který má zhodnotit, zda je v České republice mediace přínosnou metodou doporučovanou orgánem sociálně-právní ochrany dětí v rámci soudního řízení při úpravě poměrů vůči nezletilým dětem, jaké má dosažená mediační dohoda výhody u soudního jednání, a také zda je mediace vhodná pro všechny typy sporů v řízení o úpravě poměrů.

Cílem je také přiblížit odborné i laické veřejnosti srozumitelně mediaci a poukázat na její vhodné využití při řešení sporů mezi rodiči v průběhu rozvodového řízení.

11.3 Výzkumné otázky

VO 1) Je mediace přínosnou metodou při řešení sporů v opatrovnickém řízení?

VO 2) Jaké má mediační dohoda výhody při soudnímu jednání?

VO 3) Lze mediaci doporučit všem klientům OSPOD?

Okruh základních otázek pro strukturu rozhovoru:

1) Kolik návštěv jste absolvovali u mediátora?

2) Absolvovali jste mediaci ještě předtím, než proběhlo soudní jednání?

Okruh specifických otázek:

3) Měl/a jste dostatek prostoru se vyjádřit?

4) Byla pro vás mediace něčím přínosná?

5) Došli jste k uzavření mediační dohody?

6) Byly Vaše názory respektovány a pracovalo se s nimi?

7) Mělo jednání svoji strukturu?

Nahodilé doplňující otázky rozhovoru:

8) Doporučil/a byste mediaci někomu ze známých, přátel, apod.?

11.4 Výzkumná strategie

Autorka v praktické části uvádí kazuistiky a rozhovory s klienty, kterým byla mediace ze strany OSPOD doporučena. Zároveň autorka zdůrazňuje, že při zpracování kazuistik a rozhovorů zachovala anonymitu klientů, neuváděla skutečná jména ani jiné údaje, které by mohly klienty identifikovat. Rozhovory byly provedeny se souhlasem klientů.

OSPOD má nejen svoji poradenskou, ale také i preventivní funkci. V situacích, které mají za úkol stabilizovat funkce rodiny a primárně ochránit dítě, má i svoji represivní funkci. V těchto situacích má OSPOD možnosti nařizovat některé věci ve správních řízeních nebo podávat návrhy k soudům. Represivní funkce by ovšem měla být vnímána spíše jako krajní a nezbytné řešení. Ze zákona má OSPOD povinnost konat ve věci takovým způsobem, aby jednotlivé kroky byly návazné. Zároveň by měl upřednostnit pokud možno dobrovolnou spolupráci a dohodu.

Dle § 12 zákona č.359/1999 Sb., o sociálně právní ochraně dětí, může OSPOD rodičům doporučit, aby využili odborné poradenské pomoci (např. podstoupili rodinnou terapii) k překonání problémů rodiny, může jim doporučit spolupráci např. s mediátorem. Jestliže rodiče této možnosti nevyužijí a nejsou schopni řešit problémy spojené s výchovou dítěte bez odborné poradenské pomoci, může jim OSPOD správním rozhodnutím uložit povinnost, aby odborné poradenské pomoci využili, zejména při sporech o úpravě výchovy dítěte nebo úpravě styku s dítětem.

11.5 Metodika šetření

Vzhledem ke zvolenému tématu této práce a definovaným výzkumným otázkám autorka v empirické části práce využila kvalitativní výzkumnou metodu. Výzkumníkovi umožňuje adekvátní hluboké poznání, a také podrobnou analýzu konkrétního prostředí. Zmiňované prostředí se vyznačuje celistvou kulturou, která se skládá z hodnot, postojů a pravidel chování určité skupiny lidí (Gavora, 2000).

Jak již bylo zmíněno, pro praktickou část byl zvolený kvalitativní výzkum, a to formou kazuistik a polostrukturovaných rozhovorů s otevřenými otázkami. Tato metoda byla zvolena z důvodu ukázky praktického přínosu mediace pro klienty OSPOD. Ve všech kazuistikách i rozhovorech autorka dodržuje anonymitu klientů. V kazuistikách

jsou popsány účastníci případu, popis případu, průběh jednání a přínos mediačního jednání formou rozhovoru s klienty, kterým byla mediace doporučena.

11.6 Technika sběru dat

Sběr dat autorka realizovala s pomocí kazuistik a techniky rozhovoru v období od 1.2.2015 do 31.2.2016. Respondenty jsou klienti oddělení sociálně právní ochrany dětí, kterým byla ze strany OSPOD doporučena mediace, z důvodu řešení sporů v rodině.

V souvislosti se sestavováním schématu rozhovoru použila autorka pyramidový model (Wengraf, in Švaříček, Šed'ová, 2007).

V první řadě si autorka stanovila základní výzkumné otázky, základní otázky ke struktuře rozhovoru a pět otázek specifických, dále otázky doplňující. Na základě těchto specifických otázek v dalším kroku vypracovala jednotlivé tazatelské otázky. S pomocí této připravené struktury, která byla přizpůsobená jazykem přístupným pro respondenta, se autorka snažila zjistit postoje, hodnocení a rysy klientů, kterým byla OSPOD mediace doporučena. Dotazovaní klienti volně povídali o svých zkušenostech, zážitcích a pocitech, které si z účasti na mediaci odnesli.

Pohledy samotných klientů na setkání s mediátorem se autorka snažila odhalit s pomocí polostrukturovaného rozhovoru, který nabídl respondentům určitou volnost.

Metoda polostrukturovaného rozhovoru je pružná, umožňuje velký prostor dotazovaným osobám, ale i přesto je neustále dodržována určitá osnova (Hendl, 2008).

Vzhledem k tomu, že veškeré rozhovory realizovala autorka při osobním setkání s klienty, mohla sledovat také neverbální komunikaci dotazovaných. Dalo by se říci, že to bylo více nápomocné k detailnějšímu porozumění kontextu, což také vedlo k intuitivnímu doptávání se na doplňující otázky.

O přednostech této metody se vyjadřuje i P. Gavora (1996), který zastává názor, že právě díky rozhovoru se může tazatel dostat blíže k respondentovi. Dále zmiňuje, že při osobním kontaktu se respondent snadněji otevře a právě tento vztah může vést k získání hlubších odpovědí.

12 VYHODNOCENÍ A INTERPRETACE DAT

Autorka v této části práce uvádí kazuistiky rodin, kterým byla mediace ze strany orgánu sociálně-právní ochrany dětí doporučena. Na kazuistiky navazují polostrukturované rozhovory s rodiči o průběhu mediace, která jim byla doporučena ze strany OSPOD nebo ze strany opatrovnického soudu.

V empirické části autorka použila 6 kazuistik, z toho ve třech případech rodiče absolvovali mediaci na základě doporučení OSPOD, ve dvou případech jim byla doporučena během soudního jednání, kdy již byli oba rodiče zastoupeni právními zástupci, v jednom případě rodiče na doporučení OSPOD mediátora navštívili, ale po třech setkáních s mediátorem musela být mediace ukončena, neboť matka v průběhu mediace uvedla, že je otcem po mediaci vždy slovně atakována a necítí se bezpečně.

12.1 Kazuistika č. 1

Rodiče mají pětiletou dceru Kateřinu. Rodiče žijí odděleně. Mezi rodiči půl roku panuje napětí, hádají se a nezletilá Kateřina je často svědkem bouřlivých scén. Neshodují se v tom, jak by se o dceru měli postarat a nejsou schopni rozumné domluvy na styku dcery s otcem. Otec podal návrh na úpravu poměrů k dceři, kde navrhl střídavou péči. Matka sepsala vyjádření k opatrovnickému soudu, ve kterém navrhuje úpravu styku otce s dcerou 1x za 14 dnů. OSPOD rodičům doporučil odbornou poradenskou pomoc, za účelem zlepšení komunikace mezi rodiči. Oba rodiče s mediací souhlasili.

Rodinná anamnéza

Základní údaje:

Rodiče: matka 36 let, VOŠ, úřednice ve státní správě

otec 39 let – VŠ pedagog

dítě – dcera Kateřina 5let – dochází do MŠ, sourozenci 0

Vývojové prostředí dítěte:

Zdraví – zdravotní stav Kateřiny je dobrý, není v péči žádného specialisty, psychomotorický vývoj odpovídá věku dítěte

Učení se – v sociálním kontaktu je Kačenka stydlivá, potřebuje několik minut k navázání komunikace.

Rodinné a sociální vztahy – vztahy v rodině jsou narušeny nekomunikací rodičů. Taktéž prarodiče dítěte mají vzájemné konfliktní vztahy. **Identita** – stabilní pečující osobou je matka. Kateřina dochází do předškolního zařízení.

Rodina a prostředí:

Rodičům se dcera narodila po velmi krátké známosti. Od počátku těhotenství matky spolu rodiče nebydlí. Dcera je od narození rozsudkem svěřena do péče matky, styk dítěte s otcem probíhal dle dohody rodičů každý lichý víkend v měsíci. Matka s dcerou bydlí v bytě v osobním vlastnictví matky o velikosti 2+1. Otec bydlí se svými rodiči v rodinném domě. Prarodiče nezletilé mají vzájemné konfliktní vztahy.

Širší rodina - Kačenka se stýká s prarodiči z matčiny strany. Z otcovy strany se stýká občas s babičkou.

Finanční situace – oba rodiče jsou zaměstnaní. Otec splácí hypotéční úvěr 650 000,-Kč. Příjem matky 18 tis., otec 28tis, rodina nemá žádné exekuce ani dluhy.

Sociální začlenění rodiny – matka i otec bydlí v Praze, kde je veškerá síť služeb pro rodiny s dětmi.

Analýza situace a potřeb dítěte:

Mezi rodiči jsou za poslední období půl roku konfliktní vztahy. Dítě nemá soudem učený styk s otcem. Otec si dceru ke styku nyní od matky nepřebírá. Dítě nemá již 3 měsíce kontakt s otcem.

Rodičovské dovednosti, rodinná situace – mezi rodiči je obtížná komunikace. Stabilní pečující osobou je matka.

Přání dítěte – nezletilá si přeje častý kontakt s otcem

Přání rodičů dítěte – matka si přeje pravidelný styk dcery s otcem, který by byl určený soudem. Otec si přeje mít dceru ve střídavé péči.

Ochranné a rizikové faktory: Ochranné faktory- stabilní pečující osoba, rodinné zázemí, zájem obou rodičů, **Rizikové faktory** – špatná komunikace mezi rodiči, absence většího kontaktu dítěte s otcem.

Rozhovor s rodiči o průběhu mediace

Okruh základních otázek pro strukturu rozhovoru:

- 1) Kolik návštěv jste absolvovali u mediátora?

Matka: *„U mediátora jsem nikdy předtím nebyla. Vím to naprosto přesně, jednalo se o tři setkání, každé trvalo přibližně tři hodiny. Poslední návštěva u mediátorky byla ta nejhorší, otec nechtěl vůbec ustupovat v požadavcích.“*

Otec: *„Nevím to jistě, ale asi tři setkání. Mediátorka nám dala na další setkání různé úkoly na zamyšlení. Matka se měla třeba zeptat Kačenky, jak by si to sama přála, jak by chtěla tátu vidět a být u mne.“*

Matka: *„To není zase až tak úplně pravda, mediátorka nám taky řekla, že nemáme Kačenku zatahovat do našich sporů, neurčovat jí, ať si vybere mámu nebo tátu, ale že bych se jí spíše měla zeptat na její přání.“*

- 2) Absolvovali jste mediaci ještě předtím, než proběhlo soudní jednání?

Matka: *„Ano.“*

Otec: *„Ano, ale je pravdou, že to poslední setkání bylo 3 dny před termínem, kdy mělo proběhnout stání. Jsem rád, že jsem nemusel před soudem vytahovat různé věci z doby, kdy jsem s matkou žil.“*

- 3) Měl/a jste dostatek prostoru se vyjádřit?

Matka: *Michal mi stále skákal do řeči, ale pak ho mediátorka usměrnila a on se víc hlídal. Předtím, než jsme šli na mediaci, tak mi furt říkal, že bude klidnej. On to prakticky dodržel, ale v některých chvílích prostě musel být pichlavej.“*

Otec: *„Nebudu tam přeci sedět a poslouchat, že jsem špatnej otec. Pokud se mně ptáte, jestli jsem se mohl vyjádřit, tak určitě jo. Líbilo se mi, že mediátorka mi dala stejný časový prostor jako matce. Mediátorka hodně pracovala s námi s oběma, a musím říct, že jsem za to rád.“*

- 4) Byla pro vás mediace něčím přínosná?

Matka: „Pro mne určitě jo, vím aspoň, že otci není Kačenka lhostejná. Dokonce bych i byla ráda, kdyby se tak vyjádřil i dříve, a né až před mediátorkou.“

Otec: „Došli jsme k dohodě, proto se domnívám, že ano.“

- 5) Došli jste k uzavření mediační dohody?

Matka: „ Ano, došli, ale to jen díky paní mediátorce, že nám věnovala čas, a že Michal pochopil, že se musíme domluvit. Já navrhovala, aby se Kačka s tátou viděla 1x za 14 dnů, a taky ve dnech, kdy Kačka sama bude chtít.

Otec: „Ano, jsem za to rád. Chtěl jsem střídavou péči, ale nakonec jsem rád, že je to víc než 1x za 14 dnů. Teď máme v dohodě, že se budu s dcerou vidět vždy v sudém týdnu v měsíci od středy do neděle, jsou tam rozepsány i Vánoce a prázdniny, a také některé svátky. Mediátorka říkala, že dohodu máme předložit soudu.“

- 6) Byly Vaše názory respektovány a pracovalo se s nimi?

Matka: „ Jak už jsem říkala, mediátorka nám dala stejný prostor, nezvýhodňovala mne ani otce, ale ty první setkání byly hodně o nastavení nějaké komunikace.“

Otec: Jo, byl jsem rád, že se nepracovalo jen s tím, co řekla matka. Mediátorka určila hned na začátku pravidla, konečně se semnou bavil někdo jako s otcem Kačky.“

- 7) Mělo jednání svoji strukturu?

Matka: Tím, že nám mediátorka hned na tom prvním setkání řekla, o čem mediace je a jak bude dál probíhat, řekla bych, že asi ano.“

Otec: „ Ano, já myslím, že ano. Odvívěla se svým způsobem i trochu chronologickým vývojem, jak náš vztah i postupoval a probíhal. Taky mi mediátorka řekla, ať neřeším, co bylo dříve, že to není předmětem setkání, a že budeme pracovat na tom, co bude v budoucnu.“

Matka: „ Ano, protože se otec pořád vracel k tomu, že dceru nabádám proti otci, ale pak jsme oba přišli na to, že malá nechtěla vidět, jak se hádáme, tak se rozhodla s tatínkem vidět raději méně.“

- 8) Doporučil/a byste mediaci někomu ze známých, přátel, apod.?

Matka: *Určitě ano, nám to moc pomohlo. Domluvili jsme se s Michalem, jak se bude stýkat s malou. A my dva budeme spolu před Kačenkou víc mluvit a předávat si ji, tak aby viděla, že i my dva se spolu bavíme.“*

Otec: *„ Jo, doporučím. Konečně jsem aspoň dokázal matce, že mám svoji dceru opravdu rád. S matkou jsme mediátorce zaplatili každý polovinu nákladů, ale pořád je to lepší, než mi navrhoval známý, že mi doporučí advokáta. Takto máme dohodu a soud by jí měl schválit.“*

Přínos mediace

V průběhu procesu mediace došlo k průlomů konfliktu v momentě, kdy matka slyšela, že se otec o dceru umí postarat a má ji rád. Matka hovořila o tom, že kdyby otec o svých pocitech hovořil více, mohli předejít konfliktu. Otec k mediátorce našel důvěru. Považoval za nutné, aby byl považovaný jako otec dítěte. Za velice přínosné považoval postoj mediátorky vůči němu, dala mu stejný prostor jako matce. Přínosem celého jednání byl fakt, že se rodiče předtím Klárky nezeptali na její přání, jak by s tatínkem ráda trávila čas. Matka ustoupila z požadavku, aby se otec s dcerou stýkal 1x za 14 dnů, otec ustoupil ze střídavé výchovy, vyslyšel přání dcery. Po procesu mediace rodiče dokáží před dcerou komunikovat, aniž by proběhl konflikt mezi nimi. Nezletilá má nyní soudem určený styk s dítětem na základě dohody, kterou rodiče u soudního jednání předložili (viz. příloha 1). Otec v souvislosti s uzavřenou dohodou nevyužil služby právního zástupce. Mediace v tomto případě bylo přínosná jak ve vztahu mezi rodiči, tak i úsporou financí a času při soudním jednání.

12.2 Kazuistika č. 2

Rodiče mají dvě děti, Honzíka 9 let, Sandru 11 let. Rodiče žijí přibližně rok odděleně. Rodiče mají mezi sebou bouřlivé vztahy. Matka se s dětmi odstěhovala ze společného bydlení. Matka má poměr s jiným mužem. Děti mají k příteli matky kladný vztah. Složitá situace byla v době, kdy se děti s matkou přestěhovaly a začaly docházet na novu ZŠ. Otec má přítelkyni, se kterou děti vycházejí. Obě děti mají vřelé vztahy k oběma rodičům. Otec i matka nezávisle na sobě podali návrh na vydání předběžného opatření, kde žádali o úpravu poměrů vůči nezletilým dětem. Matka žádala o svěřeni dětí do své péče a otci navrhovala styk 1 x za 14 dnů od čtvrtka do neděle. Otec

navrhoval střídavou péči. Vzhledem k tomu, že situace mezi rodiči byla velice špatná, rodiče spolu nekomunikovali, nedokázali se domluvit na záležitostech týkajících se dětí, doporučil jim OSPOD setkání s odborníkem-mediátorem. Matka měla pozitivní zkušenosti s mediací z původního zaměstnání, kde řešili personální záležitosti s pomocí mediátora.

Rodinná anamnéza:

Základní údaje:

Rodiče: matka 39 let, VŠ, lékařka

Otec 43 let, VŠ, lékař

Děti: Honzík 9 let, ZŠ, Sandra 11 let, zdráva

Vývojové prostředí dítěte:

Zdraví – zdravotní stav Honzíka je dobrý, není v péči žádného specialisty

Učení se – v sociálním kontaktu navazuje vztahy bez problémů

Rodinné a sociální vztahy – Rodinu tvoří rodiče a dvě děti. Jedná se o neúplnou rodinu. Součástí širší rodiny tvoří přítel matky, který bydlí ve stejném domě jako matka s dětmi. Obě děti mají s přítelem vztah dobrý. Otec má přítelkyni, se kterou děti rády tráví čas. Mají vřelé vztahy k novým partnerům svých rodičů.

Rodina a prostředí:

Děti bydlí s matkou v rodinném domě. Otec bydlí v bytě v pronájmu, jedná se o byt o velikosti 4+1, obě bydliště rodičů jsou v lukrativní oblasti Prahy, kde je veškerá občanská vybavenost.

Širší rodina – děti se stýkají s prarodiči z matčiny i otcovy strany.

Finanční situace – oba rodiče pracují, jsou zajištěni příjmem.

Sociální začlenění rodiny – matka i otec bydlí ve městě s výbornou dopravní dostupností, a také s veškerou sítí služeb

Analýza situace a potřeb dítěte:

Rodiče spolu rok nebydlí. Rodina měla stabilní prostředí, stěhovali se pouze jednou. V rodině došlo ke změnám ve složení členů. Rodiče se v minulosti na základních věcech týkající se dětí dokázali domluvit. Nyní spolu velice špatně komunikují.

Rodičovské dovednosti, rodinná situace – mezi rodiči je zhoršená komunikace. Oba rodiče děti vnímají jako pečující osoby

Přání dětí – pravidelný kontakt s oběma rodiči

Přání rodičů dítěte – matka si přeje děti do své péče a otci navrhovala styk 1 x za 14 dnů od čtvrtka do neděle. Otec navrhoval střídavou péči.

Ochranné a rizikové faktory: **Ochranné faktory** – oba rodiče jsou dětmi vnímány jako stabilní pečující osoby, oba rodiče mají zájem o děti. **Rizikové faktory** – špatná komunikace mezi rodiči, nepravidelný styk dětí s otcem.

Rozhovor s rodiči o průběhu mediace

Okruh základních a specifických otázek pro strukturu rozhovoru:

- 1) Kolik návštěv jste absolvovali u mediátora?

Matka: *„Asi čtyři návštěvy. První schůzka byla spíše seznamovacího charakteru, druhá schůzka kvůli manželově práci skončila dříve, třetí schůzka trvala přibližně 3 hodiny, ale pro mě byla nejvíce přínosnou, protože manžel konečně slyšel, co mu říkám a neutíkal předemnou. Při poslední schůzce jsme během dvou hodin došli k dohodě“*

Otec: *„Jednalo se o čtyři setkání. Nebudu rozebírat všechna setkání, co se odehrálo, ale pro mě bylo nejlepší to poslední. Manželka byla mediátorkou vybídnutá k tomu, aby řekla, aspoň 3 důvody, proč by děti nemohly trávit více času s otcem. Samozřejmě ty důvody nebyly, a i ona sama uznala, že se děti po*

mě ptají a Honzík chce na fotbalové zápasy jenom s tátou, tak jako Sandra na tancování vyžaduje zase manželku.“

Matka: „Honzík chce na zápasy manžela, ale jen proto, že tam jsou i jiní tátové a manžel Honzíka kdysi trénoval. Nemyslím si, že by byl otec špatný, ale jen mi přijde a říkála jsem to i na mediaci občas nezodpovědný, proto jsme se na mediaci domluvili, že mne otec bude informovat, vždy v půlce týdne, zda je něco zapotřebí, tak stejně já jeho. Zároveň jsme se domluvili, že nám děti mohou vždy zavolat, když budou v péči druhého rodiče.“

- 2) Absolvovali jste mediaci ještě předtím, než proběhlo soudní jednání?

Matka: „Ano.“

Otec: „Ano. Díky OSPOD jsme to stihli včas.“

- 3) Měl/a jste dostatek prostoru se vyjádřit?

Matka: Já bych řekla, že ano, ale občas mi přišlo, že se otec k mým názorům stále negativně vyjadřoval a vše negoval.“

Otec: „Nezlob se na mně, ale poslouchat jak děti mají rády tvého přítele, to přeci nemusím. Nechci, aby suploval mojí roli.“

Matka: „ Mediátorka otci řekla, že roli otce mu nikdo nebere.“ Děti mají mého partnera rádi, protože s nimi chodí do kina a umí matematiku, proto jim občas pomáhá se školou.“

- 4) Byla pro vás mediace něčím přínosná?

Matka: „Řekla bych, že určitě ano. Hlavně mi to ušetřilo ty nervy u soudu. S manželem jsme, docela rychle došli k dohodě. Oba jsme k sobě konečně tolerantní.“

Otec: „Došli jsme k dohodě a to je pro mě prioritou. Mediační dohodu jsme podepsali a zaslali soudu. U soudu to pak bylo rychlé. Domluvili jsme se na tom, jak kdo bude děti mít, jen výživné jsme nechali na rozhodnutí soudu.“

- 5) Došli jste k uzavření mediační dohody?

Matka: „ Ano, máme dohodu a bylo to opravdu jednoduché.“

Otec: „Máme dohodu, ale stejně musel proběhnout soud. Je pravdou, že čas, který jsme tam strávili, nebyl tak vysilující, jak jsem se obával.“

6) Byly Vaše názory respektovány a pracovalo se s nimi?

Matka: „ *Pracovalo a líbilo se mi, že byly částečně zakomponovány také do dohody.*

Otec: „ *Musím uznat, že jsem poprvé považoval mediaci za ztrátu času, ale u druhého setkání, když se začala rozebírat naše situace, viděl jsem, že se některé věci velice rychle posunuly. Matka už více komunikovala, a dívala se také na můj názor na věc.*“

7) Mělo jednání svoji strukturu?

Matka: „ *Mělo posloupnost, a mediátorka to uchopila za dobrý začátek i konec.*“

Otec: „ *Nevím, jestli konkrétně strukturu nějakou mediátorka připravenou měla, ale vím, že ze všeho byl vypracovaný zápis, který jsme si vždy odnesli domů. Je pravdou, že nás vždy u každého setkání se vším seznámila a hodně se ptala, jak se to chápe správně.*“

Matka: „ *Musela se doptávat, protože jsi v tom viděl vždy nějakou skrytou věc.*“

8) Doporučil/a byste mediaci někomu ze známých, přátel, apod.?

Matka: „ *Doporučila a myslím si, že je to mnohem lepší, než stát u pultíku u soudu a trapně odpovídat na dotazy, které akorát rozjždějí emoce.*“

Otec: „ *Taky jsem rád, že jsme došli k dohodě, a hlavně, že jsem nemusel vysvětlovat, proč chci trávit čas se svými dětmi někde u soudu.*“

Přínos mediace

Oba rodiče měli díky setkání s mediátorkou možnost získat některé informace, které jim pomohly lépe pochopit celou situaci a vyrovnat se s tím, co se mezi nimi stalo po rozchodu. Získal pocit vzájemné důvěry a nastavení vzájemné komunikace kvůli dětem. Po procesu mediace měli možnost poskytnout svým dětem předem prokonzultované informace, které pomohli uklidnit napětí v rodině. Matka i otec získali díky setkání s mediátorkou pocit úlevy a neměli tak velké obavy se potkat u soudního jednání. Dokáží se společně bavit o záležitostech týkající se dětí.

12.3 Kazuistika č. 3

Rodiče mají 6letou dceru. Žijí odděleně přibližně 1,5 roku. Jsou rozvedeni. Matka měla dceru v pozdějším věku, je na dceru od narození velice fixovaná. K oběma rodičům má dítě pozitivní vztah. Rodiče spolu přibližně rok nežijí, nemají jiného partnera. Z důvodu častých hádek se rodiče rozešli. Dcera byla svěřena rozsudkem do péče matky, otci bylo stanovené výživné, úpravu styku s dítěte otec nežádal, neboť se s matkou dokázali na předání dítěte otci vždy domluvit. Otec i po rozvodu s matkou o matku nadále usiloval a vztah chtěl znovu obnovit. Matka se přestěhovala po rozvodu do domu svých rodičů, kteří mají s otcem špatné vztahy. Otec podal návrh k soudu o úpravu styku s dcerou. Požadoval pravidelný styk s dcerou formou střídavé péče. Matka s tímto nesouhlasila. Jako důvod uváděla nespolehlivost otce ve výchově.

Rodinná anamnéza

Základní údaje:

Rodiče: Matka 46 let, VŠ, výzkumná pracovnice

Otec 42 let, VŠ, strojní inženýr

Dítě: dcera Simona 6 let – dochází do MŠ, sourozenci 0

Vývojové prostředí dítěte:

Zdraví – zdravotní stav Simony je dobrý, není sledována žádným odborným lékařem

Učení se - navazuje vztahy bezproblémově, je učenlivá, komunikaci navazuje rychle

Rodinné a sociální vztahy – Simona bydlí v rodinném domě s matkou. Bydlí zde také prarodiče nezletilé. Rozsudkem byla svěřena do péče matky, otec se stýká s dcerou dle odhody rodičů. V rodině se nevyskytují žádné závislosti.

Rodina a prostředí:

Rodičům se Simona narodila po roce manželství. Komunikace mezi rodiči byla dříve dobrá, jezdili na společné dovolené, měli vzájemné dobré vztahy i s prarodiči nezletilé.

Přibližně před dvěma lety nastaly problémy v rodině, matka se začala více věnovat práci, otec si přál, aby matka zůstala v domácnosti a pečovala o dceru, než nastoupí dcera na základní školu. OSPOD otec navštívil s tím, že se s matkou již nedokáže dohodnout na styku s dcerou a bude žádat o vydání předběžného opatření, kterým bude mít otec určený styk s dítětem. S otcem OSPOD hovořil o možnosti mediace, kterou otec přijal, neboť mediace byla rodičům doporučena již v minulosti a matka se mediací bránila. OSPOD pozval oba rodiče k ústnímu jednání, kde jim mediaci doporučil. Rodiče po vysvětlení, co mediace obnáší, se rozhodli mediátora navštívit. Rodiče si zvolili mediátora, kterého oslovili a domluvili první mediační schůzku.

Širší rodina – Simona se stýká pravidelně s prarodiči ze strany matky i otce.

Finanční situace – oba rodiče jsou pracující. Otec čerpá hypotéční úvěr ve výši 1600 000,-Kč

Sociální začlenění rodiny – matka bydlí v rodinném domě svých rodičů, kde obývá s dcerou horní patro. Otec bydlí v bytě v osobním vlastnictví o velikosti 3+kk, oba rodiče bydlí v místě s dobrou dopravní dostupností a s širokou nabídkou sítě služeb pro rodiny s dětmi.

Analýza situace a potřeb dítěte:

Rodiče spolu obtížně komunikují. Nezletilá nemá soudem určený styk s otcem. Za poslední období 3 měsíců má Simona velice nepravidelný kontakt s otcem.

Rodičovské dovednosti, rodinná situace – mezi rodiči je špatná komunikace. Stabilní pečující osobou je nyní matka.

Přání dítěte – trávit čas s oběma rodiči, více času si přeje trávit s matkou, neboť má v blízkosti školku a kamarády, kroužky.

Přání rodičů dítěte – matka si přeje styk dítěte s otcem 1x za 14 dnů o víkendu, otec si přeje střídavou péči.

Ochranné a rizikové faktory: Ochranné faktory- stabilní pečující osoba, dobré rodinné zázemí a zájem obou rodičů. **Rizikové faktory** – obtížná komunikace mezi rodiči. Nepravidelný kontakt dítěte s otcem.

Rozhovor s rodiči o průběhu mediace

Okruh základních a specifických otázek pro strukturu rozhovoru:

- 1) Kolik návštěv jste absolvovali u mediátora, můžete určit i počet hodin?

Matka: „*Celkem čtyři návštěvy, a vždy trvaly 3 hodiny. Je pravdou, že poslední návštěva byla trochu delší, myslím 3,5 hodiny. Při té poslední jsme vytvářeli už mediační dohodu*“

Otec: „*Čtyři návštěvy. Při té poslední to bylo opravdu o půl hodinu delší. Průměrně se vždycky jednalo o tři hodiny. Ale toho času nelituji. Paní mediátorka nám navrhovala, vždycky různé časy, a přizpůsobila se nám.*“

Matka: „*To ano, ale když mělo dojít při posledním setkání k mediační dohodě, tak si málem odešel, protože nebyla dohoda tobě šitá úplně na míru.*“

- 2) Absolvovali jste mediaci ještě předtím, než proběhlo soudní jednání?

Matka: „*Ano, a jsem za to ráda. Oddychla jsem si, protože vím, že i při jednání před lety se nás soud ptal u takového pultíku, a to jsem dost nezvládala, bylo to dost dlouhé. Bylo mi to hodně nepříjemné. Ale teď máme dohodu, a půjde to prý rychlejším tempem.*“

Otec: „*Ano. Po mediaci byl termín soudu asi o měsíc déle. Bylo to dobré, protože už jsme jeli s manželkou dobrovolně podle mediační dohody. Takto jsme si to mohli vyzkoušet a hlavně i Simona, která byla najednou v pohodě a těšila se, že už ví, kdy ji vyzvednu.*“

- 3) Měl/a jste dostatek prostoru se vyjádřit?

Matka: „*Já měla dost příležitostí a manžel určitě taky. Nedá se říct, kdo měl více prostoru, nebo kdo mluvil více. Řekla bych, že mediátorka tu naší schůzku vedla dobře a hlavně profesionálně. Kdyby tam nebyla a jednání neřídila, tak věřím, že se po deseti minutách jeden z nás sebere a odejde pryč.*“

Otec: „*Jo, já jsem taky mohl na spoustu situací reagovat, dala mi mediátorka prostor a hlavně se mými návrhy zabývala, nesmetla je ze stolu. Co se mi moc*

líbilo, bylo i její průběžné ujišťování, jestli to tak chápe dobře, protože o sobě vím, že občas mluvím chaoticky a rychle.“

4) Byla pro vás mediace něčím přínosná?

Matka: „ Tak to tom nepochybuji. Při prvním tehdejší soudu jsem měla právníka a bylo to o mnoho dražší, než teď. Nebojím se říci, že třeba o dvacet tisíc určitě.“

Otec: „Navrhoval jsem ti, že mediaci celou můžu zaplatit já, ty jsi nechtěla. Mediace se nedá porovnat, jestli byla přínosná, ale asi jo. Došli jsme k dohodě, bohužel vztah nám to nevrátilo. Škoda, že jsme ke stejné mediátorce nemohli jít i tehdy.“

Matka: „ Já ale nechtěla, abys to platil. Já to jen porovnáám s původním soudem, že to dříve bylo mnohem dražší. Pokud si dobře pamatuji, proběhly tehdy dokonce dvě stání u soudu. Protože jsme se nemohli domluvit s otcem na výživném. Měla jsem výborného advokáta, to musím uznat, ale k dohodě o výživném jsme tehdy skutečně nedošly a musel ho určit až soud.“

5) Došli jste k uzavření mediační dohody?

Matka: „ Ano, došli. Je to takový kompromis, ani střídavka, ani víkendový styk.

Otec: „Ano, pro mě je dohoda přínosná. Mám určený styk, vždycky v sudém týdnu od čtvrtka do neděle, a v lichém týdnu ve středu ji mohu vyzvednout ve školce, a matce ji do 19 hodin přivést.

6) Byly Vaše názory respektovány a pracovalo se s nimi?

Matka: „ S každým návrhem, který jsem přednesla se pracovalo. Některé se řešily hodně do hloubky, jiné navazovaly na otce a jeho postoj ke mně.“

Otec: Ano, to určitě jo. Nemůžu říct, že třeba mediátorka matce nadržovala nebo, že by jí zvýhodňovala. Potěšilo mě, že se právě s mými návrhy pracovalo, a že mediátorka je natolik rozumná ženská, že matce vysvětlila, že dcera má ráda oba rodiče, proto bychom měli zvážit svoje postoje.“

7) Mělo jednání svoji strukturu?

Matka: „ To určitě mělo, jinak bychom se pořád točili, kolem toho, kdo má Simču víc a kdo méně.“

Otec: „Samozřejmě, že ji mít muselo. Já jsem systematický typ člověka, já potřebuji znát postupy, takže pro mě určitě struktura v mediaci byla viditelná.“

Matka: „ Ano, protože si mediátorku zdržoval. Proto k dohodě došlo, na čtvrté schůzce, a ne na té třetí, kde už jsme začaly s návrhem mediační dohody. Manžel měl potřebu se neustále vracet k našemu vztahu, nebo spíš se ho snaží obnovit. Chtěl, abychom si dceru pokaždé předali u mě doma. Já jsem navrhovala předání ve školce.“

8) Doporučil/a byste mediaci někomu ze známých, přátel, apod.?

Matka: „ Já určitě jo a dokonce i tuhle paní mediátorku. Moc mi sedla a vyhovovala mi, i ten její způsob postupu a jak se vyjadřovala, a také jak přemýšlela.

Otec: „ Jo, já mediaci doporučím, ale myslím si, že většina lidí, ani neví, co to mediace je. Ani já bych to nevěděl, kdyby mi o ní OSPOD neřekl.“

Přínos mediace

Oba rodiče měli na mediaci možnost se vyjádřit. Otec měl najednou pocit, že ho matka jako otce vnímá. Měl možnost otevřít i nějaká témata z minulosti. Matka zvážila své postoje k otci a před mediátorkou s otcem důstojně komunikovala, bez hádek. Uvědomila si, že dcera otce potřebuje. Matka si v průběhu rozhovoru udělala svoji rekapitulaci a porovnávala právní zastoupení s mediací. Sama uvedla, že při dřívějším jednání byla finanční odměna pro advokáta velice rozdílná, oproti mediaci.

Autorka považuje také za přínosné to, že se rodiče dokáží společně bavit, mají nastavená pravidla styku, a nezletilá Simona již ví, které dny bude trávit s otcem a bude na ně lépe připravena. Také v tom případě mediace pro rodiče byla přínosnou metodou.

12.4 Kazuistika č. 4

Rodiče mají dvanáctiletého syna Petra, žijí pět let odděleně. Každý mají již dlouhodobě nového partnera. Petr dříve bydlel u maminky, neboť byl soudem do její péče svěřený. S otcem měl stanovený styk. Proběhla nová úprava poměrů u soudu a Petr si přál být svěřený do péče otce a s matkou se stýkat vždy 1x za 14 dnů o víkendu. Otec si nyní přeje, aby matka začala hradit vyšší výživné na syna, neboť dosud hradila částku 500,- Kč měsíčně. Komunikace mezi rodiči probíhá velice špatně. Nepředávali si informace o chlapci, a to žádnou formou. Ze strany OSPOD byly již opakovaně poučování, proto jim OSPOD doporučil mediaci, neboť komunikace mezi rodiči

neprobíhala téměř vůbec. Matka s mediací souhlasila. Otec uvedl, že mediaci podstupovat nebude. Věc chce řešit prostředím soudu a právního zástupce. OSPOD oba rodiče poučil o povinnosti informovat druhého rodiče o nezletilém dítěti. Upozornil otce na možné sankce, které vyplývají ze zákona. Matka bydlí od místa bydliště otce 20km, osobně se stýkají pouze při předání syna. Petr má polorodého sourozence Lukáše (ze strany otce), a také polorodého bratra Michala (ze strany matky). Hynek navštěvuje základní školu, ve škole velice dobře prospívá. V rodině se nevyskytují žádné patologické závislosti.

Rodinná anamnéza:

Základní údaje:

Rodiče: matka 31 let, SŠ, prodavačka

Otec 37 let, SŠ, pracovník IT

Děti: Petr 12 let, ZŠ, polorodý sourozenec ze strany otce - Lukáš 5 let, Michal 4 roky, polorodý sourozenec ze strany matky

Vývojové prostředí dítěte:

Zdraví – zdravotní stav Petra je dobrý, není v péči žádného specialisty.

Učení se – v sociálním kontaktu navazuje vztahy bez problémů, ve škole má dobrý prospěch.

Rodinné a sociální vztahy – Petr dříve bydlel s maminkou, a s otcem měl stanovený styk. Na základě přání Petra proběhlo nové soudní jednání a Petr byl svěřený do péče otce. S matkou se stýká 1x za 14 dnů.

Rodina a prostředí:

Děti bydlí s matkou v rodinném domě. Otec bydlí v bytě v pronájmu, jedná se o byt o velikosti 4+1, obě bydliště rodičů jsou v lukrativní oblasti Prahy, kde je veškerá občanská vybavenost. Má dva polorodé sourozence. Ze strany matky čtyřletého bratra

Michala, ze strany otce pětiletého bratra Lukáše. Hynek má ve škole dobrý prospěch. Navštěvuje mimoškolní aktivity, sportuje. V rodině nejsou žádné patologické závislosti.

Širší rodina – Petr se stýká s prarodiči z matčiny i otcovy strany. Vztahy s polorodými sourozenci má dobré.

Finanční situace – oba rodiče pracují, jsou zajištěni příjmem. Nejsou vázáni žádnými splátkami.

Sociální začlenění rodiny – matka bydlí na okraji Prahy, kde je horší dopravní dostupnost, síť dostupných služeb je v dojezdové vzdálenosti 3 km v sousední obci. Otec bydlí v Praze, kde je veškerá síť služeb pro rodiny s dětmi.

Analýza situace a potřeb dítěte:

Mezi rodiči jsou za poslední rok a půl konfliktní vztahy. Petr se s maminkou stýká dle rozsudku 1 x za 14 dnů. Otec po matce vyžaduje zvýšení výživného. Podal návrh k soudu prostřednictvím svého právního zástupce. Požaduje po matce zvýšit výživné z 500 Kč na částku 2000 Kč měsíčně. Matka je také zastoupena právním zástupcem.

Rodičovské dovednosti, rodinná situace – mezi rodiči je obtížná komunikace. Stabilní pečující osobou je nyní otec. Chlapec má k rodičům vřelé pozitivní vztahy. S partnerem matky příliš nevychází. Partnerka otce má k chlapci osobní pozitivní přístup.

Přání dítěte – nezletilý si přeje, aby se rodiče nehádali

Přání rodičů dítěte – matka si přeje, aby ji otec o synovi informoval pravidelně, jak mu zákon ukládá. A nezačal tak konat až poté, co ho OSPOD upozorní na možné sankce. Je ochotna přistoupit na zvýšení výživného, ale pouze na částku 1000,-Kč. Otec si přeje, aby matka začala hradit vyšší výživné na syna v částce 2000 Kč měsíčně.

Ochranné a rizikové faktory: Ochranné faktory- stabilní pečující osoba, rodinné zázemí, zájem obou rodičů, **Rizikové faktory** – špatná komunikace mezi rodiči, absence předávání informací mezi rodiči.

Vzhledem k tomu, že otec s mediací nesouhlasil, k mediaci nedošlo. Otec nepřistoupil ani na další variantu možnosti řešení, kterou OSPOD navrhl - možnost návštěvy rodinné poradny.

Za měsíc byl nařízený termín soudního jednání, na kterém opatrovnický soud nařídil rodičům povinnost se zúčastnit nařízeného setkání s mediátorem v délce 3 hodin. Soud rodičům sdělil, že pokud si rodiče bez zbytečného odkladu nevyberou některého ze zapsaných mediátorů, určí jim mediátora soud. Soudní řízení bylo přerušeno po dobu 3 měsíců.

Rodiče dostali povinnost kontaktovat mediátora v soudem stanovené lhůtě. Následně se rodiče setkali se soudem určeným mediátorem v délce 3 hodin.

Rozhovor s rodiči o průběhu mediace

Okruh základních otázek pro strukturu rozhovoru:

- 1) Kolik návštěv jste absolvovali u mediátora, můžete určit i počet hodin?

Matka: *„Jednu návštěvu v délce 3 hodin. Při té první nám mediátor řekl o mediaci, a pak se zeptal, zda jsme ochotni ji podstoupit a podepsali jsme s ním smlouvu.“*

Otec: *„Jednou a trvala lehce přes 3 hodiny. Při té poslední hodině, kdy se začala vytvářet dohoda, jsme se s Markétou téměř nedomluvili. Mediace nás vyšla levně, když to srovnám s poplatky za advokáta.“*

Matka: *„To ano, ale kdyby si pochopil, z jakých finančních možností já můžu vycházet, tak by dohoda už mohla být v první dvouhodině.“*

- 2) Absolvovali jste mediaci ještě předtím, než proběhlo soudní jednání?

Matka: *„Ne, určil nám ji soud. Je pravdou, že OSPOD nám mediaci navrhoval, já ji přijala, ale otec ne.“*

Otec: *„Ne, protože to chci řešit přes právníka. Mediaci jsem nevěřil“*

- 3) Měl/a jste dostatek prostoru se vyjádřit?

Matka: *„Řekla bych že, ano. Oba jsme tu možnost měli“*

Otec: „*Jo, mohl jsem se vyjádřit, ale matka na to stejně nereagovala. Až když ji pan mediátor začal popisovat, které kroužky navštěvuje a jaké jsou poplatky ve škole.*“

- 4) Byla pro vás mediace něčím přínosná?

Matka: „*Ano, pochopila jsem, že otci jde skutečně o peníze.*“

Otec: „*Navrhoval jsem ti, že částka 2000 Kč může jít na účet Petra, abys nežila v dojmu, že ty peníze utrácím já.*“

Matka: „*Já ale vím, že máš větší příjem než já, proto mi zvýšení přišlo nefér.*“

Otec: „*Výživné ti bylo určeno skoro před 6 lety, kdy si byla nezaměstnaná. Ted' už pracuješ. Dohodu máme uzavřenou a já jsem za ní opravdu vděčný.*“

- 5) Došli jste k uzavření mediační dohody?

Matka: „*Ano, došli. Je to takový kompromis.*“

Otec: „*Domluvili jsme se, že matka bude nyní posílat na Petra 1500Kč měsíčně a když budou příměstské tábory v létě, tak mi přispěje polovinou nákladů.*“

- 6) Byly Vaše názory respektovány a pracovalo se s nimi?

Matka: „*U mě asi ano, ale otec mi nedával moc možností, abych se vyjádřila. Až pan mediátor musel určovat, jak vše bude probíhat.*“

Otec: „*Ano, já jsem za to rád. Matka pochopila, že má syna a musí se podílet i ona.*“

- 7) Mělo jednání svoji strukturu?

Matka: „*Určitě jo, protože nám mediátor hned na začátku řekl, co se bude dít, a jak bude vypadat celý průběh mediace*“

Otec: „*Samozřejmě, že ji mít muselo, jinak bychom nikam nedošli.*“

- 8) Doporučil/a byste mediaci někomu ze známých, přátel, apod.?

Matka: „*Já, když nad tím zpětně přemýšlím, tak určitě jo. Mediátor byl moc milej a ochotnej.*“

Otec: „*Já jsem nejdřív měl nedůvěru, ale když jsem viděl, že to není jen o tom, rozebírat soukromí, tak jsem za ni ve finále rád. Co mi pomohlo, je vysvětlení na začátku, o čem mediace vlastně je.*“

Přínos mediace

Rodiče se zúčastnili mediace až poté, co jim mediaci nařídil soud. Absolvovali setkání s mediátorem v úvodních 3 hodinách. Pokud se jedná o první nařízené setkání s mediátorem, nelze toto setkání považovat za samotnou mediaci. Smyslem tohoto prvního setkání bylo seznámit rodiče s účelem, principy a výhodami mediace. Následně rodiče zvážili, zda by byli ochotni se mediace účastnit, až ve druhé fázi byla zahájena mediace uzavřením smlouvy o provedení mediace. Cena za soudem nařízené setkání s mediátorem činí podle vyhlášky o zkouškách a odměně mediátora 400 Kč za každou započatou hodinu. Rodiče došli během mediace k mediační dohodě, Matka bude hradit výživné v částce 1500,-Kč měsíčně, otec bude matku pravidelně informovat o chlapci. Mediátor zaslal k soudu, a také na OSPOD mediační dohodu. Soud tuto dohodu schválil.

12.5 Kazuistika č. 5

Rodiče desetiletého Ondřeje spolu nebydlí přibližně rok. Nejsou rozvedeni, žijí odděleně. Otec se synem od matky odešel vzhledem k tomu, že si matka našla nového přítele. Nebyla schopna se v některých dnech o syna postarat, neboť stále cestovala. Styk chlapce s rodiči probíhal na základě vzájemné domluvy. Za poslední období půl roku se otec rozhodl situaci řešit prostřednictvím svého právního zástupce, a žádal soud o svěřeni dítěte do své péče, a matce navrhoval styk od středy do neděle vždy v lichém týdnu. Matka v doprovodu právního zástupce navštívila OSPOD a situaci chtěla řešit. OSPOD vyzval k jednání také otce. Po vzájemné domluvě se rodiče dohodli podstoupit mediaci.

Rodinná anamnéza:

Základní údaje:

Rodiče: matka 38 let, SŠ, tlumočnice,

Otec 49 let, SŠ, správce objektu,

Děti: Ondřej 10 let, ZŠ, sourozenci 0

Vývojové prostředí dítěte:

Zdraví – zdravotní stav Ondřeje je dobrý, je v péči očního lékaře.

Učení se – v sociálním kontaktu je spíše ostýchavý, důvěru získává později. Ve škole má dobrý prospěch. Patří mezi premianty třídy.

Rodinné a sociální vztahy – Rodiče nejsou rozvedeni. Bydlí s otcem. S matkou se stýká dle domluvy. K oběma rodičům má Ondřej vztahy kladné.

Rodina a prostředí:

Petr dříve bydlel s oběma rodiči v bytě o velikosti 4+1, nyní bydlí s otcem v bytě, který je v jeho vlastnictví. Jedná se o byt o velikosti 2+1. Matka je pracovně na cestách.

Širší rodina – Petr se stýká s prarodiči z matčiny i otcovy strany. Vztahy s prarodiči má velice dobré.

Finanční situace – oba rodiče pracují, jsou zajištěni příjmem. Otec je vázaný hypotéčním úvěrem.

Sociální začlenění rodiny – matka i otec bydlí v Praze, kde je veškerá síť dostupných služeb.

Analýza situace a potřeb dítěte:

Mezi rodiči jsou za poslední rok chladné vztahy. Téměř spolu nekomunikují. Matka je na pracovních cestách. Stýká se s přítelem. Ondřej se s matkou stýká dle individuální domluvy. Otec styk chlapce s matkou podporuje. Podal návrh k soudu prostřednictvím svého právního zástupce, ve kterém žádá o svěřeni chlapce do své péče. Matka je také zastoupena právním zástupcem. Se svěřením chlapce do péče otce nesouhlasí. Trvá na střídací péči.

Rodičovské dovednosti, rodinná situace – mezi rodiči je obtížná komunikace. Stabilní pečující osobou je nyní otec. Chlapec má k rodičům vřelé pozitivní vztahy. S partnerem matky má chlapec dobrý vztah.

Přání dítěte – nezletilý si přeje, aby se rodiče nehádali. Přeje si, aby byli opět spolu v jednom bytě.

Přání rodičů dítěte – matka si přeje střídavou péči. Otec žádá o svěřeni syna do své péče a matce určit styk se synem vždy od středy do neděle vždy v lichém týdnu.

Ochranné a rizikové faktory: Ochranné faktory- stabilní pečující osoba, rodinné zázemí, zájem obou rodičů, **Rizikové faktory** – špatná komunikace mezi rodiči, časová vytíženost matky.

Za dva měsíce bylo nařízené soudního jednání, na kterém rodiče předložili mediační dohodu.

Rozhovor s rodiči o průběhu mediace

Okruh základních otázek pro strukturu rozhovoru:

- 1) Kolik návštěv jste absolvovali u mediátora, můžete určit i počet hodin?

Matka: „*Dvě návštěvy, z toho každé trvala přibližně tři hodiny.*“

Otec: „*Dvakrát tři hodiny a byla to celkem tedy dvě setkání.*“

Matka: „*Musím dodat, že jsem asi jednou musela setkání zrušit z pracovních důvodů, nicméně mediátorka nám navrhla takřka pár dnů poté náhradní možný termín mediace.*“

- 2) Absolvovali jste mediaci ještě předtím, než proběhlo soudní jednání?

Matka: „*Ano, měli jsme i dostatek prostoru si plnění dohody vyzkoušet.*“

Otec: „*Ano, a musím říct, že i kluk je za to strašně rád. Řekl bych, že je i teď klidnější, lépe spí.*“

- 3) Měl/a jste dostatek prostoru se vyjádřit?

Matka: „*Ano, ale můžu říct, že občas to bylo hodně emotivní.*“

Otec: „*Jo, to bych řekl, že ano, ale matka neustále ukazovala, že je ta lepší. Mediátorka ji musela opakovaně připomínat, že je vztah vyvážený.*“

- 4) Byla pro vás mediace něčím přínosná?

Matka: „*Máme dohodu, tak asi ano.*“

Otec: „*Pro mě určitě ano, a když to shrnu, tak by mne to vyšlo líp, kdybych na mediaci šel už před odchodem ze společné domácnosti.*“

Matka: „ *Já si myslím, že dohoda je pro nás oba přijatelná.* “

5) Došli jste k uzavření mediační dohody?

Matka: „ *Ano, došli. Jsem zvědavá, jak dlouho vydrží.* “

Otec: „ *Domluvili jsme se, a to považuji za nejdůležitější. Pokud matka bude dodržovat dohodu do soudního jednání, schválí nám ji také soud.* “

6) Byly Vaše názory respektovány a pracovalo se s nimi?

Matka: „ *Ano, to určitě ano.* “

Otec: *Ano, ale občas se mne matka snažila znevýhodnit. Mediátorka je ovšem natolik chytrá, že jí na to neskočila.* “

Matka: „ *Tak to můžeš brát ty, ale tak to nebylo. Já jen chtěla, abych měla pravidelnost s Ondřejem. Mám cesty a potřebuji si je plánovat dopředu.* “

7) Mělo jednání svoji strukturu?

Matka: „ *Určitě jo, mediátorka nám vše i dobře vysvětlila* “

Otec: „ *Můžu potvrdit, že určitá poslušnost a struktura tam byla.* “

8) Doporučil/a byste mediaci někomu ze známých, přátel, apod.?

Matka: „ *Ano, ty finance, které se do ní vynaloží, jsou diametrálně odlišné od toho, co se vynaloží do advokacie.* “

Otec: „ *S tímto mohu jen souhlasit, a možná bych raději rovnou mediaci využil. Právníka, až poté, co by mediace nevyšla.* “

Vzhledem k tomu, že rodiče, hovořili o rozdílnosti finančních nákladů na mediaci a právního zastoupení, předložili autorce náklady, a ta poté provedla komparaci těchto nákladů.

Otec za právní zastoupení uhradil 14 000,-Kč. Matka uhradila 14 500,-Kč. Za účast na mediaci zaplatili rodiče dohromady 6 000,-Kč. Na každého tedy vychází částka 3000,-Kč. Autorka vnímá tento rozdíl nejen ve finančních částkách, ale také v časových ukazatelích. S pomocí mediace došli rodiče během dvou setkání, která trvala dohromady 6 hodin k mediační dohodě.

Tabulka č. 1: Finanční náklady na právní zastoupení otce

Počet hodin	Zpoplatněný úkon	Finanční náklady
1 hodina	Osobní konzultace	2 500,-Kč
	Vypracování návrhu na svěřeni dítěte do péče	2000,-Kč
1 hodina	Osobní konzultace otce s právním zástupcem	2 500,-Kč
0,5 hodiny	Telefonická konzultace otce s právním zástupcem	2000,-Kč
<i>1 hodina</i>	Osobní konzultace otce s právním zástupcem	2500,-Kč
	Zastoupení u soudního jednání	2500,-Kč
	Náklady	14 000,-Kč

Zdroj: autor práce (vlastní šetření)

Tabulka č. 2: Finanční náklady na právní zastoupení matky

Počet hodin	Zpoplatněný úkon	Finanční náklady
1 hodina	Telefonická konzultace	2 000,-Kč
1 hodina	Osobní konzultace matky s právním zástupcem	2 500,-Kč
	Vyjádření k návrhu otce	2 500,-Kč
1 hodina	Osobní konzultace matky s právním zástupcem	2 500,-Kč
1 hodina	Osobní konzultace matky s právním zástupcem	2 500,-Kč
	Zastoupení u soudního jednání	2500,-Kč
	Náklady	14 500,-Kč

Zdroj: autor práce (vlastní šetření)

Tabulka č. 3: Společné finanční náklady na mediaci matky a otce

Počet hodin	Zpoplatněný úkon	Finanční náklady
3 hodiny	První setkání: Řešená témata- zlepšení vzájemné komunikace, popis situací, jak se kdo bude starat o Ondřeje	3000,-Kč
3 hodiny	Druhé setkání: Vytváření dohody a pravidel systému styku rodičů s Ondřejem, sepsání dohody o styku Ondřeje s rodiči	3000,-Kč
	Náklady	6 000,-Kč

Zdroj: autor práce (vlastní šetření)

Přínos mediace

Rodiče se na doporučení OSPOD mediace zúčastnili. K dohodě došli po dvou setkáních s mediátorem. Oba rodiče považují mediaci za přínosnou. Jako největší přínos vidí možnost se nyní domluvit na styku matky s Ondřejem bez hádek a nepříjemných situací, které se promítají i k Ondřejovým postojům k oběma rodičům. Matka se dle společné dohody rodičů bude s Ondřejem stýkat každý sudý víkend v měsíci od pátku do neděle a dále dle svého pracovního vytížení a po dohodě s Ondřejem. Otec se zavázal, že bude podporovat styk Ondřeje s matkou i mimo určené dny, dle přání chlapce a matky.

12.6 Kazuistika č. 6

Rodičům se po půlroční známosti narodila dcera. Ve třech letech věku dítěte se rodiče rozvedli. Dítě bylo svěřeno do péče matky a otci byl stanovený styk s dcerou každý lichý týden od středy do neděle. Komunikace mezi rodiči se začala zhoršovat přibližně před půl rokem, kdy si otec podal návrh k soudu na střídavou péči s dcerou. Konfliktní jsou také vztahy prarodičů z otcovy strany s matkou. Rodiče spolu nekomunikují ani při předání dítěte, neinformují se navzájem o dítěti. OSPOD oba rodiče poučil o rodičovských kompetencích, také o povinnosti informovat druhého rodiče o dítěti, která vyplývá ze zákona. Vzhledem k tomu, že termín soudního jednání byl nařízený za 2 měsíce, vytvořil se prostor pro možnou mediaci. Rodiče s mediací souhlasili.

Rodinná anamnéza:

Základní údaje:

Rodiče: matka 33 let, VŠ, bankovní úřednice

Otec 37 let, SOU, vedoucí prodejny

Děti: Lenka, MŠ, sourozenci 0

Vývojové prostředí dítěte:

Zdraví – zdravotní stav Lenky je dobrý, není v péči žádného specialisty.

Učení se – v sociálním kontaktu navazuje vztahy bez problémů,

Rodinné a sociální vztahy – K oběma rodičům má vytvořenou pevnou vazbu. Citově blízko má k oběma rodičům.

Rodina a prostředí:

Dcera bydlí s matkou v bytě o velikosti 3+kk, jedná se o byt v pronájmu, kde je veškerá občanská vybavenost. Otec bydlí v rodinném domě svých rodičů, na okrajové části Prahy.

Širší rodina – Lenka se stýká s prarodiči z matčiny i otcovy strany.

Finanční situace – oba rodiče jsou dlouhodobě zaměstnáni. Rodiče nejsou zatíženi žádnou splátkou úvěru.

Sociální začlenění rodiny – oba rodiče bydlí v lokalitách s dobrou dopravní dostupností, taktéž s vynikající sítí služeb pro rodiny s dětmi.

Analýza situace a potřeb dítěte:

Mezi rodiči jsou za posledního půl roku konfliktní vztahy. Dcera se s otcem stýká dle rozsudku každý lichý týden od středy do neděle. Otec podal návrh k soudu prostřednictvím svého právního zástupce o střídavou péči. Matka je také zastoupena právním zástupcem.

Rodičovské dovednosti, rodinná situace – mezi rodiči je obtížná komunikace. Stabilní pečující osobou je matka. Dcera má k rodičům vřelý pozitivní vztahy.

Přání dítěte – být s oběma rodiči

Přání rodičů dítěte – matka si přeje, aby ji otec o dceři informoval pravidelně. Otec si přeje, aby střídavou péči.

Ochranné a rizikové faktory: **Ochranné faktory**- stabilní pečující osoba, rodinné zázemí, zájem obou rodičů, **Rizikové faktory** – špatná komunikace mezi rodiči, absence předávání informací mezi rodiči.

Rozhovor s rodiči o průběhu mediace

Okruh základních otázek pro strukturu rozhovoru:

- 1) Kolik návštěv jste absolvovali u mediátora, můžete určit i počet hodin?

Matka: „*Jednu návštěvu, trvale asi 3 hodiny. Nejprve nám řekla něco o mediaci, pak jsme podepsali smlouvu, že budeme na mediaci docházet.*“

Otec: „*Jednou a to, co matka předvedla, byla šílená ostuda.*“

Matka: „*To nebyla moje ostuda, ale tvoje.*“

- 2) Absolvovali jste mediaci ještě předtím, než proběhlo soudní jednání?

Matka: „Ano“

Otec: „Ano, byl to dobrý pokud, ale s matkou se domluvit nejde.“

- 3) Měl/a jste dostatek prostoru se vyjádřit?

Matka: „ To nebylo o prostoru, ale o tom, že jsme každý řekli, co jsme potřebovali.“

Otec: „Ano, paní mediátorka, nám dala prostor, chovala se profesionálně.“

- 4) Byla pro vás mediace něčím přínosná?

Matka: „ Ano, vím, že se otec nikdy nezmění. “

Otec: „Navrhoval jsem střídavou péči, protože mám dceru rád, chci s ní trávit více času. Matka si ji přivlastňuje pouze pro sebe.“

Matka: „ Mediace byla dobrou zkušeností, jak poznat lépe otce v tom, jak vnímá mne jako matku.“

- 5) Došli jste k uzavření mediační dohody?

Matka: „ Ne, nedošli.“

Otec: „ Byli bychom se domluvili, ale když matka viděla, že je mediátorka nestranná, tak začala tvrdit, že se jí směju, a že jí vyhrožuji.“

- 6) Byly Vaše názory respektovány a pracovalo se s nimi?

Matka: „ Určitě jo.“

Otec: Ano.“

- 7) Mělo jednání svoji strukturu?

Matka: „Dá se říci, že jo.“

Otec: „Můžu říci, že ano. Mediátorka se chovala velice vstřícně, často se ptala na náš názor.“

- 8) Doporučil/a byste mediaci někomu ze známých, přátel, apod.?

Matka: „ Nevím, asi ne.“

Otec: „ Já, ano. Mrzí mne, že mediátorka s námi dále nemohla pokračovat.“

Přínos mediace

Rodiče se zúčastnili mediace až poté, co jim mediaci doporučil OSPOD. Absolvovali setkání s mediátorem v úvodních 3 hodinách. Poté mediátorka doporučila rodičům v mediaci nepokračovat a navštívit rodinného terapeuta. Situace, kdy jedna

strana použije vůči druhé hrozeb, nebo fyzického násilí nejsou pro mediaci vhodné. Je to podobný případ, jako když jeden z partnerů má vůči druhému strach.

Při soudním jednání soud doporučil rodičům rodinnou terapii. Rodiče na nařízenou rodinnou terapii začali docházet. Nejprve každý individuálně, poté společnou formou. Ukázka kazuistiky ukazuje, že pokud jsou v rodině patologie, agrese, strach, vyhrožování, není mediace vhodnou metodou zlepšení vztahu mezi rodiči.

13 SHRNUTÍ VÝSLEDKŮ VÝZKUMU A VÝZKUMNÝCH OTÁZEK

V této kapitole se autorka zaměří na shrnutí výsledků provedeného výzkumného šetření a zodpoví výzkumné otázky, které si na začátku výzkumu položila. Hlavní výzkumné otázky zněly:

VO 1) Je mediace přínosnou metodou při řešení sporů v opatrovnickém řízení?

VO 2) Jaké má mediační dohoda výhody při soudnímu jednání?

VO 3) Lze mediaci doporučit všem klientům OSPOD?

Tyto otázky se snažila autorka zodpovědět pomocí osmi níže uvedených základních a specifických výzkumných otázek. Jejich odpovědi nacházela v uvedených kazuistikách a rozhovorech.

1) Kolik návštěv jste absolvovali u mediátora?

Za společnou charakteristiku respondentů můžeme považovat fakt, že s pomocí mediace dospěli rodiče k uzavření mediační dohody nejčastěji po třech setkáních s mediátorem. Motivací pro odhodlání se k mediátorovi vypravit buďto samostatně nebo s partnerem byl zájem rodičů o nezletilé dítě. Ukazuje se, že běžné doporučení od OSPOD může být pro klienty jedna z možných variant jak pomoci rodičům, aby spolu lépe komunikovali. Rodiče byli na první schůzce s mediátorem nejprve seznámeni s tím, co mediace vlastně je, neboť se jedná o moderní metodu spolupráce s klientem.

Vysvětlení procesu mediace klientům je jednou ze základních a prvotních věcí, kterou by měl mediátor udělat. Veteška (2015) tento bod zmiňuje v hlavních úkolech mediátora, kam ho zařadil na první příčku.

2) Absolvovali jste mediaci ještě předtím, než proběhlo soudní jednání?

Ve své práci dochází autorka ke zjištění, že proto, aby měla mediace největší smysl, je zapotřebí ji klientům OSPOD doporučit ještě předtím, než je stanovený termín soudního jednání. Klienti tak mají prostor někdy i pár měsíců, než opatrovnický soud

termín jednání nařídí. Hlavním předpokladem je, aby přístup klienta k navrhované mediaci byl aktivní. Výchozí podmínka účasti na mediaci je také motivace klienta. Pokud jsou klienti motivovaní, je u nich v průběhu mediace patrný jakýsi elán, vitalita a chuť problém v rodině řešit.

3) Měl/a jste dostatek prostoru se vyjádřit?

Rodiče v průběhu rozhovoru popírají negativní obraz o tom, že by nedostali prostor k dostatečnému vyjádření se. Většina otců naopak zmiňovala, že je zájem mediátora velice motivoval k tomu, aby problémovou situaci v rodině řešili. Autorka si dovoluje opět použít publikaci „Mediace a probace v kontextu sociální andragogiky“ od doc. Vetešky, který mezi hlavní úkoly mediátora řadí také práci se stanovisky, emocemi a postoji klientů. Oba rodiči reagovali velmi pozitivně na vytvoření dostatečného prostoru se vyjádřit při mediaci. Autorka se domnívá, že tento přístup mediátora významně rozvíjí průběh mediace.

4) Byla pro vás mediace něčím přínosná?

Při rozhovoru s respondenty se autorka přesvědčila o tom, že jako hlavní přínos vnímali rodiče uzavření mediační dohody. Někteří rodiče zmiňovali možnost říct druhé straně, že mají dítě rádi, a že se o něj umí postarat stejně dobře jako druhý rodič. U respondentů autorka nacházela další rysy a zjišťovala, že během rozhovoru můžeme sledovat zodpovědný přístup rodičů k průběhu mediace. Jako přínos také často zmiňovali finanční náklady na mediaci proti právnímu zastoupení. Někteří rodiče zmiňovali obavu hovořit před soudem o minulosti rodinných vztahů. Respondenti v průběhu rozhovoru aktivně projevovali snahu o zpětné vazbě z účasti na mediaci.

5) Došli jste k uzavření mediační dohody?

Respondenti v rozhovoru uvedli, že došli k mediační dohodě. Díky tomuto setkání měli rodiče možnost získat některé informace o postoji druhého rodiče k celé situaci. Velice často se stalo, že si teprve v průběhu mediace např. matka uvědomila, že dítě otce potřebuje stejně jako matku, a tím změnila svůj negativní postoj k otci. Mediátor byl ten, kdo pomohl rodičům lépe pochopit celou situaci a vyrovnat se s tím, že každý z rodičů dělá vůči druhému rodiči kompromisy, a to vždy v zájmu dítěte. Mediace

pomohla rodičům také uklidnit napětí v rodině. S uzavřenou mediační dohodou rodiče nemají obavy se potkat u soudního jednání. V jednom případě, bylo rodičům ze strany mediátora doporučeno v mediaci nepokračovat a navštívit rodinného terapeuta.

6) Byly Vaše názory respektovány a pracovalo se s nimi?

Rodiče v průběhu mediace našli k mediátorovi důvěru, která mezi nimi byla velkým přínosem celého jednání. Postupně si sdělovali své pocity a postřehy. Popisovali mediátorovi situace, do kterých se díky vzájemným konfliktům dostali. Napětí mezi rodiči se pomalu rozptýlovalo a zůstávala tak klidná atmosféra. Rodiče shodně uvedli v rozhovorech, že byli respektováni, stejně tak jejich názory.

7) Mělo jednání svoji strukturu?

V rozhovorech rodiče uváděli, že mediace měla svoji strukturu. Hned v úvodu mediace, mediátor rodiče seznámil s tím, jak bude mediace pokračovat. Rodiče se tak lépe orientovali v procesu mediace.

8) Doporučil/a byste mediaci někomu ze známých, přátel, apod.?

Ve všech rozhovorech rodiče uvedli, že mediaci doporučí. Nejčastěji uváděli v souvislosti s touto otázkou přínos mediace a to především finanční i časovou.

13.1 Shrnutí výsledků výzkumných otázek

Cílem této kapitoly je interpretace získaných výstupů z kazuistik a z průběhu rozhovorů s klienty OSPOD. Jedním z hlavních cílů práce je výzkum, který má zhodnotit, zda je mediace v České republice přínosnou metodou doporučovanou orgánem sociálně-právní ochrany dětí v rámci soudního řízení při úpravě poměrů vůči nezletilým dětem, jaké má dosažená mediační dohoda výhody u soudního jednání, a také zda je mediace vhodná pro všechny typy sporů v řízení o úpravě poměrů.

Cílem je také přiblížit odborné i laické veřejnosti srozumitelně mediaci a poukázat na vhodnost doporučení mediace při řešení sporů rodičů v průběhu rozvodového řízení.

Celkem byly stanoveny 3 výzkumné otázky. Každá otázka je hodnocena zvlášť.

Polostrukturované rozhovory probíhaly v období od 1.2.2015 do 1.2.2016. Jednalo se o 6 klientů OSPOD, kterým byla mediace doporučena. Rozhovor navazuje na kazuistiku, která přináší podrobné informace o rodině.

Cílem výzkumu bylo zjistit, zda je:

- 1) *Je mediace přínosnou metodou při řešení sporů v opatrovnickém řízení?*
- 2) *Jaké má mediační dohoda výhody při soudnímu jednání?*
- 3) *Lze mediaci doporučit všem klientům OSPOD?*

Jak již bylo zmíněno, pro praktickou část byl zvolený kvalitativní výzkum, a to formou kazuistik a polostrukturovaných rozhovorů s otevřenými otázkami. Tato metoda byla zvolena z důvodu ukázky praktického přínosu mediace pro klienty OSPOD. Ve všech kazuistikách i rozhovorech autorka dodržuje anonymitu klientů. V kazuistikách jsou popsány účastníci případu, popis případu, průběh jednání a přínos mediačního jednání formou rozhovoru s klienty, kterým byla mediace doporučena.

V první řadě si autorka stanovila základní výzkumné okruhy rozhovoru, základní otázky ke struktuře rozhovoru, a také otázky specifické. S pomocí této připravené struktury, která byla přizpůsobená jazykem přístupným pro respondenta, se autorka snažila zjistit postoje, hodnocení a rysy klientů, kterým byla OSPOD mediace doporučena. Dotazovaní klienti volně hovořili o svých zkušenostech, zážitcích a pocitech, které si z účasti na mediaci odnesli.

- 1) *Je mediace přínosnou metodou při řešení sporů v opatrovnickém řízení?*

Touto výzkumnou otázkou se zabývaly všechny okruhy otázek, jak základní, tak i specifické. Všechny výstupy z okruhů otázek k rozhovoru jsou podrobně rozepsány v předchozí kapitole.

Z výstupů vyplývá, že se mediace v porovnání s jinými službami pro laickou veřejnost, ale i také pro část odborné veřejnosti stále těžce identifikuje. Klienti OSPOD velice často zmiňovali, že mediaci nikdy předtím neabsolvovali. Je potřeba zmínit, že se mediace postupně formuje jako služba veřejnosti. Mnohdy je mediace profesionálně respektována ze strany jiných profesí, oborů, ale také ze strany laické veřejnosti.

Z rozhovorů vyplynulo, že klienti mediaci označili jako přínosnou ve všech rozhovorech.

Klienti velice často zmiňovali jako hlavní přínos uzavření mediační dohody. Podrobně je více rozepsáno u souhrnu otázky č. 4, kde byly ze strany rodičů zmiňovány také další podněty, které označily za přínosné. Tento okruh byl v rozhovoru zaměřený přímo na uvedenou výzkumnou otázku. Ve všech rozhovorech rodiče uvedli, že mediaci doporučují. Nejčastěji uváděli v souvislosti s touto otázkou v rozhovoru přínos mediace a to zj. finanční i časovou.

Rodiči je mediace vnímána jako přínosná metoda při řešení sporu v opatrovnickém řízení.

2) Jaké má mediační dohoda výhody při soudnímu jednání?

Na tuto výzkumnou otázku byly nejvíce zaměřeny v rozhovoru okruhy otázek č. 1, 2, 4, kde došla autorka ke zjištění, že je potřeba, aby mediaci klientům OSPOD doporučil ještě předtím, než je stanovený termín soudního jednání. Klienti tak mají prostor někdy i pár měsíců, než opatrovnický soud termín jednání nařídí dojít k mediační dohodě. Rodiče díky mediaci, ušetří svůj vlastní čas, ale také finance (viz. kazuistika č. 5), ve které autorka na základě podkladů od klientů zpracovala komparaci nákladů spojených s mediací a s právním zastoupením. Hlavním předpokladem je, aby přístup klienta k navrhované mediaci byl aktivní. Výchozí podmínkou účasti na mediaci je především motivace klienta.

Pokud klienti za pomoci mediátora, ať už před soudním, nebo v jeho průběhu dojdou k mediační dohodě, mohou ji rodiče pouze soudu předložit k jejímu schválení. Předchází se tím, emocím u soudních jednání, otevírání starých konfliktů a hlavně zbytečným soudním průtahům. Z uvedených rozhovorů také jasně vyplývá, že rodiče, kteří zvolí mediaci, výrazně ušetří finance a čas při řešení situace v rodině.

Mezi hlavní výhody mediace patří časová a finanční úspora. Rozsah mediačního procesu se počítá v řádu hodin, nikoliv měsíců či let jako v případě soudního procesu. Dalším nesporným benefitem je, že ve většině případů se za ni platí mediátorem a rodiči smluvená hodinová sazba, kterou hradí rodiče zpravidla rovným dílem, pokud se

nedomluví jinak. Kromě uvedených výhod mediace oproti soudu je pro mediaci typické i výrazně nižší psychické zatížení.

3) Lze mediaci doporučit všem klientům OSPOD?

Autorka ve vyhodnocení této výzkumné otázky využila poznatků Matouška (2003), který ve své publikaci zmiňuje, že mediaci není vhodné doporučit např. tam, kde účastníci sporu jednají tvrdě a to za účelem vítězství. Autorka se i sama přesvědčila v posledním případě kazuistiky a na ní navazujícím rozhovoru, že pro mediační proces je tento přístup skutečně nežádoucí. V průběhu rozhovoru s rodiči šesté kazuistiky matka sdělila, že po prvním setkání rodičů s mediátorem, matka nechtěla dále z důvodu zastrašování otcem v mediaci pokračovat.

Nejsou vhodné také případy, kdy jde o základní občanská a ústavní práva. Situace, kdy jedna strana použije vůči druhé hrozeb či fyzického násilí. Je to podobný případ, jako když jeden z partnerů má vůči druhému strach (Matoušek, 2003).

Autorka pojednává o tom, kdy není možné mediaci použít více ve čtvrté kapitole této práce.

14 DISKUSE

V době, kdy autorka zpracovávala svou diplomovou práci, na oddělení sociálně právní ochrany dětí již nepůsobila, proto vycházela z předešlých poznatků. Za hlavní cíl své diplomové práce si autorka stanovila přínos mediace pro klienty OSPOD, její výhody při soudním jednání, a také kdy je vhodné ji klientům OSPOD doporučit. Je potřeba zmínit, že mediaci pracovníci OSPOD doporučují klientům hlavně v oblasti rodinně-právních sporů. Při jednotlivých rozhovorech s respondenty spatřuje autorka jednu z klíčových výhod mediace, a tou je menší psychická náročnost a také menší negativní dopad na vztahy mezi rodiči v průběhu mediace oproti běžnému soudnímu řízení. Právě psychická náročnost je jedním z nejvýraznějších negativních jevů, které se objevují v rodinně-právních konfliktech. Jde o velmi citlivé vztahy, pro které se jeví vhodnější forma spolupráce ve formě mediace. Autorka si je vědoma toho, že konflikty vždy ve společnosti existovaly, existují, existovat budou. Proto je nutné se zaměřit na způsob jejich řešení, který by byl, co nejefektivnější, a právě mediace se jeví jako vhodná forma.

Autorka zastává názor, že pokud se mediace dostane blíže k laické veřejnosti, pracovníkům OSPOD, odborníkům, kteří pracují s rodinami, můžeme očekávat, že se do budoucna zvýší počet rodičů, kteří si budou schopni udržet vzájemně pozitivní vztahy i po mediaci. Právě díky přiblížení mediace veřejnosti, se tato metoda může stát vyhledávanou alternativou k soudnímu jednání. Jako velký přínos vnímá autorka i skutečnost, že se uleví i opatrovnickým soudům, které jsou velice přetížené.

ZÁVĚR

Diplomová práce pohlíží na mediaci jako na jednu z metod mimosoudního řešení sporů mezi rodiči. Cílem práce bylo identifikovat, zda je mediace v České republice považována za přínosnou metodu v souvislosti s opatrovnickým řízením, jaké má výhody proti běžnému soudnímu jednání z pohledu klientů, kterým byla ze strany OSPOD mediace doporučena a také, zda ji doporučit všem klientům OSPOD. Diplomová práce může být přínosná pro pracovníky OSPOD, ale také pro odborníky, kteří pracují s rodinou.

V teoretické části práce jsou popsány teoretické základy mediace, její historický vývoj, definice mediace a její principy. Autorka si dále v teoretické části práce kladla za cíl popsat mediaci jako možný nástroj, jakým lze řešit konflikty v rodině za pomoci nezávislého mediátora. Cílem také bylo popsat konflikty a jejich možné způsoby řešení. Jednou z hlavních kapitol, kterým se autorka podrobně věnovala, bylo popsat roli mediátora, a také samotný proces doporučování mediace u opatrovnického řízení.

Praktická část této práce se zaměřila na mediaci, která je klientům doporučována na základě doporučení orgánu sociálně-právní ochrany dětí. Empirická část obsahuje polostrukturované rozhovory s klienty, kteří na doporučení OSPOD mediaci podstoupili. Samotné empirické výstupy ukázaly, že mediace se v porovnání s jinými službami, veřejnosti těžko identifikuje. Klienti OSPOD velice často zmiňovali, že mediaci nikdy předtím neabsolvovali. Z rozhovorů vyplynulo, že klienti mediaci označili jako přínosnou ve všech rozhovorech. Klienti velice často zmiňovali jako hlavní přínos uzavření mediační dohody, díky které proběhlo soudní jednání nekonfliktně a rodiče spolu dokázali nedále komunikovat. S pomocí mediace lze řešit skutečné potřeby rodičů, čímž se minimalizuje napětí mezi nimi, ale také jim napomáhá překonat problémy a udržet dobré vztahy i do budoucna. Jednou z dalších výhod mediace označili úsporu času, a financí.

Je zapotřebí si uvědomit, že sociálně-právní ochrana nemůže být všespásná bez pomoci rodiny a jejích členů. Mediace však není vhodná pro všechny klienty, se kterými OSPOD pracuje. Autorka si dovolila čerpat z publikace Matouška (2003), kde se zmiňuje o situacích, ve kterých se mediace nedoporučuje, např. v případě situace, kdy účastníci sporu jednají tvrdě a to za účelem vítězství, pro mediační proces je tento přístup nežádoucí. Nejsou vhodné případy, kdy jde o základní občanská a ústavní práva.

Situace, kdy jedna strana použije vůči druhé hrozeb nebo fyzického násilí nejsou pro mediaci vhodné. Je to podobný případ, jako když jeden z partnerů má vůči druhému strach (Matoušek, 2003). V jedné z kazuistik mediátorka rodičům doporučila v mediaci dále nepokračovat a doporučila rodičům obrátit se na odborníka, který se zabývá rodinnou terapií, neboť konflikty v rodině byly ve fázi, kdy se matka otce bála a necítila při mediaci pocit bezpečí. Cítila se být otcem zastrašována. Pokud se u účastníků objevují patologické rysy osobnosti nebo agresivita, a nejsou schopni diskuse, nedoporučuje se ani v těchto případech mediace.

Sociální pracovník OSPOD je hlavním manažerem služeb pro rodinu, a je také koordinátorem průběhu práce s rodinou. Proto by si měli sociální pracovníci OSPOD stanovovat cíle k tomu, aby je v budoucnu motivovaly k dalšímu vzdělávání a seznamování se s inovativními metodami sociální práce. Autorka si je vědoma toho, že klientem OSPOD nejsou rodiče, jak se mnohdy může zdát, ale dítě. Znepřátelení rodiče s pomocí mediace mohou dojít ke vzájemné dohodě a ušetřit tak čas, finance, ale také psychiku svoji a svých dětí, kterým je často vystavuje průběh rozvodového řízení.

SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

Seznam použitých českých zdrojů

BAJER, P. *Mediace umožňuje rychlé a kultivované mimosoudní řešení konfliktů*. Sociální práce. 2005, č. 4, s. 20 – 31.

BAKALÁŘ, E.; DYTRYCH, Z. aj. *Průvodce rozvodem pro všechny zúčastněné*. Praha, 1996 ISBN 80-7106-157-3.

BAKALÁŘ, E. a kol. 2006. *Rozvodová tematika a moderní psychologie*. Praha: Karolinum, 2006, ISBN 8024610892.

BEDNAŘÍK, A. *Riešenie konfliktov. Príručka pre pedagógov a pracovníkov s mládežou*. Bratislava: Centrum prevencie a riešenia konfliktov, 2003.

BURIÁNEK, J. *Sociologie*, Praha: Fortuna 2003.1.vyd. ISBN 80-7168-754-5.

DOLEŽALOVÁ, M.; HÁJKOVÁ, Š.; POTOČKOVÁ, D.; ŠTANDERA, J. *et al. Zákon o mediaci: komentář*. Vyd. 1. V Praze: C.H. Beck, 2013, 345 s. Beckovy komentáře. ISBN 978-807-4004-582.

GAVORA, P. *Úvod do pedagogického výzkumu*. Brno: Paido.2000. ISBN 978-80-7315-185-0.

HAVLOVÁ, J. *Profesní dráha ve 20. století. Úvod do sociologie povolání*. Praha: Karolinum, 1996. ISBN 80-7184-220-6.

HENDL, J. *Úvod do kvalitativního výzkumu*. Praha: Karolinum, 1997. ISBN 382-230-97.

HENDL, J. *Kvalitativní výzkum: základní teorie, metody a aplikace*. Praha: Portál. 2008. ISBN 978-80-7367-485-4.

HOLÁ, L. *Mediace v teorii a praxi*. Praha, Grada Publishing, a.s. 2011, ISBN: 978-80-247-3134-6.

HOLÁ, L. *Mediace. Způsob řešení mezilidských konfliktů*. Praha, Grada Publishing, a.s. 2003. ISBN 80-247-0467-6.

HNILICA, R. *Mediácia (konsenzuálny prístup k spravodlivosti)*, In: *Justičná revue*, 59, 2007, č. 6 - 7, s. 866

CHOLENSKÝ, R. *Praktický průvodce mediací podle nové právní úpravy*. Praha: Linde, 2013. ISBN 978-80-7201-901-4.

JANDOUREK, J. *Sociologický slovník*, Praha: Portál. 2001. ISBN 978-80-7367-269-0

JANOŮŠEK, J. *Sociální komunikace*, Praha: Svoboda, 1968. 172 s.

KŘIVOHLAVÝ, J. *Konflikty Mezi lidmi*. Praha: Portál. 2002, ISBN 80-7178-642-X

LABÁTH, V. *Individuální styl mediátora* in Holá, L. a kol.: *Mediace a možnosti využití v praxi*, Grada Publishing a.s. 2013, ISBN: 978-80-247-4109-3

LEYNSEELE, P., DE PUTTE, F., DOLEŽELOVÁ, M. 2002. *Mediace jako doplněk (či alternativa) soudního procesu*. *Bulletin advokacie*, 2002, č. 8, s. 30 – 45

LUDEWIG, K.: *Systemická terapie*, Praha: Grada Publishing a.s. 2011, ISBN: 978-80-247-3521-4.

MATĚJČEK, Z.; DYTRYCH, Z., *Děti, rodina a stres.*, Praha: Galén, 1994, ISBN 80-85824-06-X

MATĚJČEK, Z., DYTRYCH, Z. *Přestali jste být manželi, ale zůstáváte rodiči.*, vydání 1. Praha: H & H, 1992., ISBN 80-85467-53-4.

MATOUŠEK, O., a kol. *Metody a řízení sociální práce*. Vyd. 2. Praha: Portál, 2008. ISBN: 9788073675028

NOVÝ, I., SURYNEK, A. *Sociologie pro ekonomy a manažery*. Praha: Grada Publishing 2006, vyd.2, ISBN: 80-247-1705-0

PLAMÍNEK, J. *Mediace: Nejúčinnější lék na konflikty*. Praha: Grada Publishing, a.s. 2013 ISBN: 978-80-247-5031-6.

RADVANOVÁ, S. *Význam rodinné mediaci*. Právo a rodina, 2001, č. 6, s. 10-11

RISKIN, L, KEATING, J. M., jr., ARNOLD, T. *Mediace, aneb, Jak řešit konflikty*. Praha: Pallata, 1996. 126 s. ISBN 80-901710-6-0.

RADVANOVÁ, S. *O rodině, manželství a dětech*. Praha Panorama, 1987.

ŠÍŠKOVÁ, T. *Facilitativní mediaci*. Praha: Portál, 2012, s. 164, ISBN: 978-80-262-0091-8.

VETEŠKA, J. *Mediace a probace v kontextu sociální andragogiky*. Praha: Wolters Kluwer, 2015. 252 s. ISBN 978-80-7478-898-7.

VETEŠKA, J. (2011). Celoživotní vzdělávání a učení v andragogickém kontextu. In: J. VETEŠKA, & T. VACÍNOVÁ, *Aktuální otázky vzdělávání dospělých: andragogika na prahu 21. století*. (s. 43-67). Praha: Univerzita Jana Amose Komenského.

VESELÁ, R. a kol., *Rodina a rodinné právo: Historie, současnost a perspektivy*. Praha, 2005, ISBN 80-86432-93-9.

VAN LEYNSEELLE, P., VAN DE PUTTE, F. a DOLEŽALOVÁ, M.: *Mediace jako doplněk (či alternativa) soudního procesu*. Bulletin advokacie, roč. 2002, č. 8.

WARSHAK, R. A.: *Revoluce v porozvodové péči o děti*. Praha: Portál. 1996, ISBN 80-7178-089-8.

PRÁVNÍ PŘEDPISY

Důvodová zpráva k vládnímu návrhu na vydání zákona o mediaci a o změně některých zákonů. Sněmovní tisk č. 426/0 Praha: Poslanecká sněmovna PČR, vydáno 2011

Doporučení o rodinné mediaci Rec (98)1E/21, Rada Evropy, 1998

Občanský soudní řád ze dne 4. prosince 1963 ve znění pozdějších předpisů, In Sbíрка zákonů, Česká republika. 1963

Zákon č. 202 ze dne 2. května 2012 o mediaci, In Sbíрка zákonů, Česká republika. 2012

Zákon č. 257 ze dne 14. července 2000 o probační a mediační službě, In Sbíрка zákonů, Česká republika. 2000

Zákon č. 359 ze dne 09. prosince 1999 o sociálně-právní ochraně dětí, In Sbíрка zákonů, Česká republika. 1999

Seznam použitých zahraničních zdrojů

PARKINSON, L. Family Mediation. London: Sweet & Maxwell, 1997

Seznam použitých internetových zdrojů

Zelená kniha. [online]. 2016 Dostupné z: http://ec.europa.eu/greenpapers/index_cs.htm

ASOCIACE MEDIÁTORŮ ČR, „*Mediace v netrestních věcech aneb normální je nesoudit se.*“ [online]. 2017 Dostupné z: <http://www.amcr.cz/realizovane-projekty/>

Doporučení Rady Evropy No R(98)1 [online]. [citováno 2017-02-07]

http://ad.vscr.cz/news_files/088mediace.doc>

DOLANSKÁ, R. *Úvahy de lege lata, de lege ferenda*, [online]. 2017 dostupné z: <http://www.najpravo.sk/clanky/analyza-aktualnej-pravnej-upravy-mediacie.html>

SEZNAM ZKRATEK

AMČR: Asociace mediátorů

ČR: Česká republika

MV: Ministerstvo vnitra České republiky

MS: Ministerstvo spravedlnosti

OSPOD: Oddělení sociálně právní ochrany dětí

PMS: Probační a mediační služba České republiky

SEZNAM TABULEK

Seznam tabulek

Tabulka 1: Finanční náklady na právní zastoupení otce.....	78
Tabulka 2: Finanční náklady na právní zastoupení matky.....	79
Tabulka 3: Společné finanční náklady na mediaci matky a otce.....	80

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha A - Přehled základních a specifických okruhů otázek k rozhovoru.....	I
Příloha B - Ukázka vzoru Smlouvy o provedení mediace.....	II
Příloha C - Vzor mediační dohody.....	V

Příloha A – Okruhy otázek k rozhovoru

Okruh základních otázek pro strukturu rozhovoru:

- 1) Kolik návštěv jste absolvovali u mediátora?
- 2) Absolvovali jste mediaci ještě předtím, než proběhlo soudní jednání?

Okruh specifických otázek:

- 3) Měl/a jste dostatek prostoru se vyjádřit?
- 4) Byla pro vás mediace něčím přínosná?
- 5) Došli jste k uzavření mediační dohody?
- 6) Byly Vaše názory respektovány a pracovalo se s nimi?
- 7) Mělo jednání svoji strukturu?

Nahodilé doplňující otázky rozhovoru:

- 8) Doporučil/a byste mediaci někomu ze známých, přátel, apod.?

Příloha B – Smlouva o provedení mediace

Smlouva o provedení mediace – vzor

dle par. 51 obč. Zákoníku

I. Smluvní strany

Mediátorka

Jméno a příjmení:

Místo podnikání:

IČ:

(dále jen mediátorka)

Strany sporu

Jméno a příjmení:

Bydliště:

RČ:

A

Jméno a příjmení:

Bydliště:

RČ:

(dále jen účastníci)

II. Předmět mediace

Účastníci se dohodli s mediátorkou, že v dobré víře zahájí jednání s úmyslem najít dohodu v následujících záležitostech (dále jen předmět sporu) .....

III. Podstata mediace

1. Účastníci jsou si vědomi toho, že mediace je dobrovolným procesem hledání dohody, která k jejich oboustranné spokojenosti řeší jejich vzájemné spory a obtížné záležitosti, zejména pak předmět sporu.
2. Účastníci jsou si vědomi, že mediace nenahrazuje právní poradenství a jakákoliv sdělení mediátorky nelze považovat za právní radu. Mediátorka není rozhodcem a spor mezi účastníky nerozhoduje. Výsledkem mediace může být pouze dohoda účastníků dosažená s pomocí mediátorky. Za dosažení či nedosažení dohody i za obsah uzavřené dohody jsou odpovědní výhradně účastníci.
3. Mediátorka je oprávněna jednat s každým z účastníků zvlášť, pokud to považuje za vhodné.

IV. Dobrovolnost mediace

1. Účastníci v dobré víře prohlašují, že se pokusí hledat a dosáhnout v mediaci dohody. Kdokoli z účastníků může kdykoliv od mediace odstoupit nebo ji pozastavit. Pokud to má v úmyslu, nejprve o tom písemně informuje mediátorku.
2. Mediátorka je oprávněna ukončit mediaci pokud rozhodne o tom, že byla zásadním způsobem narušena důvěra mezi ní a některým účastníkem.
3. Mediátorka a účastníci se dohodli, že mediace bude probíhat po dobu neurčitou / do.....

V. Mlčenlivost

1. Mediátorka je povinna zachovávat mlčenlivost o všech skutečnostech, o nichž se dozvěděla v souvislosti s přípravou a výkonem mediace. To platí i v případě, že nebyla uzavřena smlouva o provedení mediace.
2. Povinnosti mlčenlivosti mohou mediátorku zprostit pouze všichni účastníci. Smrtí, prohlášením za mrtvého nebo zánikem některého účastníka přechází právo zprostit mediátorku mlčenlivosti na jeho právního nástupce.
3. Povinností mlčenlivosti není mediátorka vázána v rozsahu nezbytném pro řízení před soudem nebo jiným příslušným orgánem, je-li předmětem řízení spor plynoucí z výkonu činnosti mediátorky mezi ní a účastníkem nebo jeho právním nástupcem a dále v rozsahu nezbytném pro obranu mediátorky v rámci výkonu dohledu nad činností mediátora nebo v kárném řízení.
4. Povinnost mlčenlivosti mediátorky se vztahuje obdobně na osoby, které se s mediátorkou podílejí na zajištění přípravy a průběhu mediace.
5. Účastníci se zavazují, že nebudou mediátorku navrhopat jako svědka v případném rozhodčím nebo soudním řízení v souvislosti s předmětem této smlouvy. Účastníci se zavazují nenavrhovat jako důkaz v rozhodčím nebo soudním řízení žádné ústní prohlášení či písemné podání, jenž kterýkoliv z nich učinil v průběhu mediace.

VI. Nestrannost a nezávislost mediátora

Účastníci jsou si vědomi, že mediátorka musí zůstat při výkonu své funkce nestrannou a nezávislou. Nelze proto mediátorku žádat, aby pomáhala prosazovat zájmy některého z účastníků během mediace ani v žádném navazujícím řízení.

VII. Úhrada za mediaci

1. Mediátorce náleží za provedenou mediaci odměna ve výši .....Kč za každou započatou hodinu mediačního jednání. Na úhradě odměny a mimořádných nákladů

se účastníci podílejí společně rovným dílem.

2. Platbu odměny provedou účastníci jednání v hotovosti po ukončení každého mediačního jednání.
3. Účastník, který zmaří konání mediace tím, že se nedostaví na mediační jednání a svoji absenci neoznámí nejméně tři dny předem ostatním smluvním stranám, uhradí mediátorce polovinu celkové odměny za neuskutečněnou mediaci.

VIII. Ukončení mediace

1. Mediátorka ukončí mediaci zejména v těchto případech:

- a/ byla-li uzavřena mediační dohoda
- b/ učinila-li kterákoliv ze stran sporu prohlášení, že v mediaci nebude pokračovat
- c/ nedospějí-li účastníci k dohodě a dále už nechtějí v mediaci pokračovat
- d/ došlo-li k situaci, která brání stranám sporu nebo mediátorce v mediaci dále pokračovat.

IX. Ostatní ujednání

1. Strany sporu se zavazují, že nezneužijí a nezveřejní informace získané v průběhu mediace, které by mohly poškodit účastníky jednání.
2. Účast třetích osob při mediaci / právní zástupci, tlumočníci, odborní konzultanti/ je možná pouze po předchozím oznámení mediátorce a po získání souhlasu ostatních účastníků.
3. Smluvní strany se dohodly na místě a čase konání prvního mediačního jednání takto..... Termín případného dalšího jednání bude dohodnut ústně na konci mediačního jednání.
4. Tato smlouva je vyhotovena ve ... stejnopisech, z nichž náleží po jednom účastníkům a jeden mediátorce.
5. Strany prohlašují, že si smlouvu přečetly, že jí porozuměly, a že s ní souhlasí.

V ..... dne.....

-----
jméno a příjmení

-----
jméno a příjmení

-----
mediátorka

Příloha C – Vzor mediační dohody

MEDIAČNÍ DOHODA

(„strana 1“)

a

(„strana 2“)

a

zapsaná mediátorka (č. zápisu u Ministerstva spravedlnosti)

IČO:

Místo podnikání:

Pobočka:

(„mediátorka“)

(společně „účastníci“)

I.

Úvod

Smluvní strany uzavřely dne ..... manželství, z něhož se narodily děti A. P., nar., R. P., nar. a F. P., nar.. V současné době smluvní strany žijí odděleně a jsou dohodnuty, že podají společně návrh na rozvod manželství.

II.

Mediace

Smluvní strany se v průběhu mediace vedené v mediační kanceláři zapsané mediátorky Mgr..... dohodly na úpravě poměrů k nezletilým následně:

III.

Dohoda o úpravě poměrů nezletilých

Smluvní strany se dohodly, že požádají soud o vydání rozsudku tohoto znění:

1. Nezletilá A. P., nar., nezletilá R. P., nar. a nezletilý F. P., nar. se svěřují s výjimkou letních, jarních a vánočních prázdnin do střídavé péče jejich rodičů. Nezletilí se svěřují v každém lichém týdnu kalendářního roku do péče matky a v každém sudém týdnu kalendářního roku do péče otce s tím, že k převzetí dětí dojde vždy v pondělí v 7:15 v místě bydliště předávajícího rodiče.
2. Letní prázdniny budou řešeny dohodou rodičů uzavřenou do 31. 5. každého roku, která bude respektovat zásadu, podle níž nebude žádný z rodičů bez osobního kontaktu s dětmi více než 3 po sobě jdoucí týdny. V případě, že se rodiče nedohodnou, bude platit režim zakotvený v čl. III odst. 1 této Dohody.
3. Vánoční prázdniny budou řešeny každý rok dohodou rodičů uzavřenou do 30. 11. každého roku, podle níž bude matka mít nezletilé v péči 24. 12. každý sudý rok a otec bude mít nezletilé v péči 24. 12. každý lichý rok, matka bude mít nezletilé v péči 25. 12. každý lichý rok a otec bude mít nezletilé v péči 25. 12. každý sudý rok, přičemž k předání nezletilých mezi rodiči dojde v místě bydliště předávajícího rodiče. Zbytek dnů připadajících na vánoční prázdniny bude rozdělen mezi rodiče rovným dílem. V případě, že se rodiče nedohodnou, bude platit režim zakotvený v čl. III odst. 1 této Dohody.
4. Jarní prázdniny budou řešeny každý rok dohodou rodičů. V případě, že se rodiče nedohodnou, bude platit režim zakotvený v čl. III odst. 1 této Dohody.
5. Po dobu dalších školních prázdnin či dnů pracovního volna budou nezletilí v péči toho z rodičů, na kterého péče o nezletilé připadá dle čl. III odst. 1. této Dohody.
6. Matka je povinna hradit k rukám otce výživné ve výši 6 000,- Kč (slovy šest tisíc korun českých) na A. P., 5 000,- (slovy pět tisíc korun českých) na R. P. a 4 000,- (slovy čtyři tisíce korun českých) na F. P. počínaje od 1. 6. 2016, splatných vždy do každého 15. dne v měsíci.
7. Otec je povinen hradit k rukám matky výživné ve výši ve výši 6 000,- Kč (slovy šest tisíc korun českých) na A. P., 5 000,- (slovy pět tisíc korun českých) na R. P. a 4 000,- (slovy čtyři tisíce korun českých) na F. P. počínaje od 1. 6. 2016, splatných vždy do každého 15. dne v měsíci.

IV.

Další ujednání stran

1. Obě strany se dohodly na následujících principech výchovy:
  - a) Oba rodiče chtějí, aby z dětí vyrostly spokojené a samostatné osobnosti.

- b) O podstatných věcech týkajících se dětí se rodiče domlouvají a činí společná rozhodnutí.
- c) Oba rodiče se budou chovat tak, aby dětem byli oporami, tj. budou jim vytvářet stabilní zázemí.
- d) Rodiče se k sobě chovají s úctou a respektem a budou reagovat na negativní výroky příbuzných a okolí na adresu druhého rodiče a snažit se vysvětlit dětem tyto situace, když to bude potřeba.
- e) Rodiče budou podporovat děti ve vhodných aktivitách, které zároveň budou děti zajímat. Zároveň rodiče dětem dávají pevná pravidla, např. docházka na kroužek do konce školního roku.
- f) Oba rodiče se budou snažit omezit čas, který děti stráví s mobilním telefonem nebo tabletem.
2. Otec se zavazuje vést a spravovat společně sdílený kalendář s dálkovým přístupem, kam bude zanášet události týkající se dětí. Oba rodiče se zavazují předávat si informace o dětech, které se dozví tak, aby mohly být otcem pravidelně a s předstihem zanášeny do společně sdíleného kalendáře.
3. Obě strany se zavazují plánovat jednorázové aktivity dětí, např. lékařské prohlídky, cvičení, rehabilitace tak, aby co nejméně zasahovaly do harmonogramu druhého rodiče a s předstihem si takovéto aktivity sdělovat.
4. Obě strany se zavazují hradit rovným dílem nad rámec pravidelného výživného výdaje nezletilých nad 1000,- Kč, na kterých se dohodnou.
5. Obě strany se dohodly, že jsou oprávněny zajistit péči o nezletilé na dobu nepřesahující 60 hodin pomocí dalších osob žijících ve společné domácnosti s rodiči a nezletilými. Obě strany se zavazují informovat druhou stranu v případě, že nebudou moci zabezpečit osobně péči o nezletilé na dobu delší než 60 hodin a využít přednostně možnosti druhého rodiče osobní péči v tomto čase zajistit. Pro zajištění péče na dobu delší než je 60 hodin, kterou nebudou rodiče schopni zajistit osobně, se budou přednostně obracet na prarodiče nezletilých s žádostí o zajištění péče. Obě strany se zavazují neposkytovat oprávnění k vyzvedávání dětí z předškolních a školních zařízení dalším osobám bez souhlasu druhého rodiče.
6. Obě strany se dohodly, že o jarních prázdninách budou nezletilí zpravidla v péči otce a tyto prázdniny otec využije k lyžařskému pobytu s nezletilými. Otec se zavazuje umožnit matce náhradu za tyto prázdniny formou dvou dohodnutých sudých víkendů v roce.

V.

Obě strany se zavazují uzavřít do dne .....smlouvu o vypořádání vzájemných majetkových vztahů, podle níž si rozdělí věci, majetková práva a závazky tvořící jejich společné jmění následovně:

1. Movité věci

- a) do výhradního vlastnictví Strany 1 připadne: .....

b) do výhradního vlastnictví Strany 2 případně: .....

2. Závazky

Obě strany prohlašují, že do jejich společného jmění patří závazek u .....z hypoteční smlouvy reg. číslo..... ze dne..... Ke dni uzavření této Dohody tvoří zůstatek nesplacené jistiny ve výši ..... Kč. Obě strany prohlašují, že prostředky z tohoto úvěru byly použity na koupi bytové jednotky č. .... v budově....., čp. na pozemku p.č. včetně spoluvlastnických podílů na společných částech budovy a pozemků o velikosti ....., vše v obci P., kat. území..... Účastníci této smlouvy se dohodli, že měsíční splátky ve výši.....,- Kč budou do doby prodeje výše uvedeného bytu hradit oba účastníci smlouvy, a to tak, že Strana 2 do 15. dne v měsíci pošle polovinu částky na účet Strany 1. Finanční prostředky získané z prodeje uvedeného bytu budou použity na úhradu zůstatku dlužné částky vyplývající z této smlouvy o hypotečním úvěru, uhrazení daní a poplatků spojených s prodejem bytu a odměny realitní kanceláři. Obě strany se dohodly, že zbylá část bude po odečtení vnosu Strany 1 ze svého výlučného jmění ve výši.....,- Kč mezi strany rozdělena v poměru 67% (STRANA 2) a 33% (STRANA 1).

3. Nemovitý majetek

Obě strany prohlašují, že za trvání manželství koupili bytovou jednotku č. ....v budově ....., č.p. na pozemku p. č. včetně spoluvlastnických podílů na společných částech budovy a pozemků o velikosti....., vše v obci P., kat. území..... a dále spoluvlastnický podíl o velikosti .....na pozemku p. č. - zahrada o výměře..... Obě strany se dohodly, že výše uvedené nemovitosti prodají a s prostředky získanými prodejem naloží dle čl. V. 2. této Dohody.

VI.

Závěrečná ujednání

Dohoda nabývá platnosti a účinnosti podpisem smluvních stran. Tato dohoda nabývá v části týkající se úpravy poměrů k nezletilým (čl. III.) vykonatelnosti dnem právní moci rozsudku, kterým soud dohodu v části týkající se úpravy poměrů k nezletilým schválí.

Smluvní strany shodně prohlašují, že Dohoda vyjadřuje jejich svobodnou a vážnou vůli, že nebyla učiněna v tísní za nápadně nevýhodných podmínek, na důkaz čehož připojují níže své podpisy.

Strany se zavazují, že případná budoucí nedorozumění nebo spory týkající se předmětu této Dohody budou řešit smírným jednáním s druhou stranou a v případě, že se nedohodnou, využijí k řešení sporné záležitosti opět mediace.

Tato Dohoda je vyhotovena v pěti stejnopisech, z nichž každá strana obdrží po jednom vyhotovení, jedno vyhotovení obdrží soud, jedno vyhotovení opatrovník a jedno vyhotovení mediátorka.

V Praze dne 2016

.....

Strana 1

.....

Strana 2

.....

Mediátorka

BIBLIOGRAFICKÉ ÚDAJE

Jméno autora: Alena Slámová

Obor: Andragogika

Forma studia: kombinovaná

Název práce: Mediace jako mimosoudní forma řešení sporů mezi rodiči

Rok: 2017

Počet stran textu bez příloh: 93

Celkový počet stran příloh: 9

Počet titulů českých použitých zdrojů: 34

Počet titulů zahraničních použitých zdrojů: 1

Počet internetových zdrojů: 4

Vedoucí práce: doc. PhDr. Jaroslav Veteška, Ph.D